

UCLL
HOGESCHOOL

Bachelor@research

Bachelor Bedrijfsmanagement

Hervorming van VSO naar CV erkend als SO: geslaagd of niet?

Voornaam en naam student: Selena Zwijsen

Afstudeerrichting: rechtspraak

Stagebedrijf: Impact advocaten

UCLL-coach: An De Graeve

EXECUTIVE SUMMARY

In 2019 heeft de wetgever het vennootschapsrecht grondig herzien door de invoering van het nieuwe Wetboek Vennootschappen en Verenigingen (WVV). Eén van de veranderingen was de afschaffing van de vennootschapsvariant 'vennootschap met sociaal oogmerk' (VSO) en het in de plaats oprichten van de CV 'erkend als sociale onderneming' (CVSO). Het doel van deze scriptie is om aan de hand van drie hoofdstukken te onderzoeken of de hervorming van het WVV van het regime van de VSO naar het nieuwe regime van de CVSO geslaagd is.

Dit gebeurt door in de eerste plaats beide regimes uitgebreid te bespreken, de voorwaarden te analyseren en vervolgens de verschillen tussen beide aan te stippen. Daaruit blijkt dat de wetgever bij de CVSO enkele succesvolle afschaffingen heeft gedaan van modaliteiten die te streng waren, namelijk: het verplicht gelijktrekken van de stemmen vanaf een aandeel van 5% wanneer één van de vennoten ook in dienst van de vennootschap was; de verplichte personeelsparticipatie; en de gerechtelijke ontbinding als enige controle- of sanctiemiddel – deze laatste was in tegenstelling tot de eerste twee niet geschikt en streng genoeg en is dus terecht vervangen en uitgebreid. De enige reductie die niet in goede aarde valt is het beperken van deze erkenning tot enkel CV's, terwijl de kwalificatie als VSO vroeger voor alle vennootschapsvormen mogelijk was. Nuttige toevoegingen zijn de specificering in de wet van het hoofdzakelijk doel, de uitbreiding van het verplicht jaarlijks verslag, de beperking van de terugbetaling aan de aandeelhouder van zijn inbreng, het in beginsel onbezoldigd mandaat van bestuurders, de aanvraagprocedure met uitgebreide screening van de vennootschap, de expliciete toekenning van de erkenning, en de uitbreiding van controle- en sanctiemiddelen. Vooral de laatste drie elementen betekenen een grote verbetering tegenover het vorig systeem op vlak van legitimiteit. Verder werden de kenmerken voor het grootste deel behouden, met enkele verduidelijkte formuleringen hier en daar.

Uit cijfermateriaal en voorbeelden blijkt vervolgens dat de meeste vennootschappen zich nog moeten omzetten naar een nieuwe, correcte rechtsvorm, of hun statuten moeten aanpassen om overeen te komen met de nieuwe wetgeving. Ze hebben hiervoor tot 1 januari 2024 de tijd, daarna gebeurt dit automatisch. Deze doorlichting van de praktijk wordt aangevuld met een interview met een advocate vennootschaps- en verenigingsrecht, dat eerder aangehaalde zaken bevestigt en anderzijds nieuwe inzichten bijbrengt.

Er wordt een blik geworpen op buitenlandse vennootschapsvormen met sociale elementen, om te zien welke alternatieven er zijn en wat zij anders of hetzelfde doen. Als sluitstuk worden er suggesties geformuleerd voor de verbetering van het huidige systeem. Het gaat hier in de eerste plaats vooral om een betere promotie van de erkenning en het laagdrempelig beschikbaar maken van eenduidige informatie hierover. Ook wordt de wetgever opgeroepen om enkele concepten meer open te trekken, zoals de erkenning opnieuw beschikbaar maken voor alle vennootschapsvormen (niet enkel de CV) en een hervorming van de voorwaarden en voordelen zodat ze meer aangepast zijn aan de noden van de praktijk. Er wordt een enkele concrete herschrijving van twee artikels gevraagd, opnieuw om onduidelijkheid en verwarring de wereld uit te helpen. Ten slotte worden een aantal keuzes van de wetgever bevestigd en bestempeld als geslaagde elementen, te behouden voor de toekomst. Dit zijn het behoud van de erkenning enkel voor vennootschappen (geen uitbreiding naar de VZW's), en enkele nieuwigheden op vlak van voorwaarden, aanvraagprocedure, wettelijk vermoeden en omzettingsverplichtingen.

Uiteindelijk wordt besloten dat de hervorming al deels een verbetering is tegenover het vorige regime, maar er anderzijds ook nog verbeteringen mogelijk zijn op dit systeem om verantwoord en sociaal ondernemen te stimuleren.

WOORD VOORAF

Beste lezer,

U hebt op dit moment mijn scriptie over de hervorming van de VSO naar de CVSO in handen. Dit is het resultaat van veel van veel tijd, werk, moeite, overpeinzingen, heroverwegingen en gedrevenheid die ik erin het gestoken. Ik hoop ten zeerste dat u het kan appreciëren. Maar laten we bij het begin beginnen.

Ik zal mezelf even kort aan u voorstellen: mijn naam is Selena Zwijsen, ik ben 22 jaar oud en zit momenteel op het einde van het laatste jaar in de opleiding Bedrijfsmanagement – afstudeerrichting rechtspraktijk. Daarbuiten engageer ik me als vrijwilliger in een aantal organisaties: ik ben organisatielid bij het Vlaams Jeugd Parlement, animator bij Kazou en Heyo, en ondertussen al 5 jaar leiding bij de Chiro. Zoals u ziet, ben ik nauw betrokken en heb ik veel ervaring met het verenigingsleven. Vandaar ook mijn interesse voor verenigingen en sociale ondernemingen. Dit heeft uiteraard bijgedragen aan de keuze voor mijn scriptieonderwerp, maar ook bij de keuze voor mijn stageplek. Ik liep namelijk de laatste 3 maanden stage bij Impact advocaten, een supersympathiek advocatenkantoor in Leuven dat zich vooral focust op *social*- en *non-profit* organisaties. Dit komt in de praktijk neer op vooral VZW's, sociale ondernemingen, ngo's etc. als cliënten. Hier werd mijn interesse voor vennootschaps- en verenigingsrecht uiteraard alleen maar aangewakkerd. In eerste instantie wilde ik schrijven over de nieuwe kijk van het WVV op de klassieke splitsing tussen *for profit* en *non-profit*, en hoe het deze tweedeling steeds meer doet vervagen – o.a. door de verruiming van de vennootschapsdoelen in art. 1:1 en de toelating voor verenigingen om nu onbeperkt economische activiteiten te verrichten. Hier zult u wellicht af en toe een glimp van opvangen doorheen de tekst, al is het nu niet meer het hoofdonderwerp. Deze 'flexibilisering' van het vennootschapsrecht bleek echter een te breed onderwerp voor het bestek van deze opdracht, en er werd bovendien al vaak over geschreven in de rechtsleer en door mijn stagekantoor zelf. De erkenning als sociale onderneming voor CV's was echter veel meer afgebakend, specifiek en nog minder uitgebreid beschreven in de literatuur. Bovendien intrigeerde het concept van een vennootschap die zich naast haar winstoogmerk ook wil inzetten voor een sociaal-maatschappelijk doel me wel – gezien de gangbare perceptie dat vennootschappen slechts uit zijn op winst en enkel VZW's zich inzetten voor 'goede doelen'.

Ik vatte aldus het plan aan om de CV erkend als sociale onderneming (afgekort CVSO) onder de loep te nemen. Daarvoor zou ik eerst het voorgaande regime van de vennootschap met sociaal oogmerk (afgekort VSO) onderzoeken, uiteraard gevolgd door eenzelfde grondige analyse van het huidige systeem. Daarna moesten een vergelijking tussen beide, een inzicht in de praktische toepassing van de CVSO en een oplisting van mogelijke alternatieven en verbeteringen volgen. De bedoeling was om uiteindelijk een beoordeling te kunnen maken van de hervorming. Zo gezegd, zo gedaan: dit is het resultaat geworden.

Beste lezer, nogmaals: u hebt op dit moment mijn scriptie over de hervorming van de VSO naar de CVSO in handen. Ik hoop dat u het kan appreciëren, dat u het interessant vindt, dat u er iets uit bijleert en dat u op het einde een genuanceerd beeld over de CVSO heeft kunnen vormen.

Last but not least, wens ik nog enkele dankbetuigingen te uiten aan de mensen die me geholpen en gesteund hebben tijdens het schrijven van deze scriptie. In de eerste plaats wil ik An De Graeve bedanken, mijn UCLL-coach die me dankzij haar kundige en constructieve feedback, nuttige input, vele aanmoedigingen en de nodige peptalks tot een succesvol einde van deze scriptie heeft begeleid. Vervolgens een hele dikke *merci* aan het hele team van Impact advocaten: om mij de kans te geven bij jullie stage te lopen, om mij zo goed op te vangen en te begeleiden, om mij zoveel te laten doen en bij te leren, en gewoon voor de gezellige en positieve sfeer! Vooral bedankt aan Marlies Van de Poel, mijn bedrijfsmentor, voor de goede begeleiding en inwijding in het vakgebied met de nodige dosis humor – en het *last minute* nalezen van mijn scriptie. Ook aan Xanne Holvoet en Coralie Mattelaer een extra bedankje voor respectievelijk het leerrijke interview en de globale input bij mijn scriptie. Dan nog veel dank aan mijn ouders voor jullie opoffering om een scriptie in een jullie onbekende materie tot op de letter uit te spitten en na te kijken, en uiteraard jullie eeuwige ondersteuning, vooral tijdens de laatste loodjes werd die ten zeerste geapprecieerd. Ten slotte bedank ik het liefste huisdier van de hele wereld; mijn kat Pluche, om altijd trouw naast mij te liggen en mij in stilte te steunen tijdens de nachtelijke schrijfsessies.

Dan rest mij enkel nog u, beste lezer, te bedanken voor het lezen en u veel leesplezier toe te wensen.

Selena Zwijsen

7 juni 2022, Grimbergen

TOELICHTING GEKOZEN EINDPRODUCT

Als eindproduct van de bachelorproef werd er binnen opleiding en door de UCLL-coach in ieder geval een scriptie verwacht. Dit is ook het meest gangbaar in het juridisch onderzoeksdomein. Dit kan misschien variëren doorheen de verschillende opleidingen Bedrijfsmanagement, maar in de afstudeerrichting rechtspraak lijkt het me toch het meest voorkomend en logisch om voor een klassieke scriptie te gaan. Rechtswetenschappelijke onderzoeken nemen nagenoeg altijd de vorm aan van een scriptie of een artikel. Een andere vorm van eindproduct (website, podcast, folder, video, poster...) is namelijk niet geschikt of toereikend om de resultaten van het onderzoek voldoende uitgebreid weer te geven. Bovendien situeert juridisch onderzoek zich steeds voor het grootste deel in een literatuurstudie. Deze kan enkel degelijk worden weergegeven in de vorm van een uitgebreid onderbouwde tekst.

Bij het opzetten van mijn onderzoeksopzet was ook al snel duidelijk dat het merendeel van mijn werk de vorm van een literatuurstudie zou aannemen. Dit werd dan nog aangevuld met een interview met een expert uit het werkveld. De onderwerpen die ik behandel zijn ook vooral in de literatuur te bestuderen, door wetgeving en rechtsleer onder de loep te nemen en er nuttige verbanden, tegenstrijdigheden en conclusies uit te halen. Het eerste hoofdstuk (VSO, CVSO en de vergelijking tussen beide regimes) kwam volledig tot stand uit een studie van de relevante regelgeving, de geschiedenis daarvan en opinies van gezaghebbende auteurs. Hoofdstuk twee is het meest praktische, hoewel het opnieuw begint met een analyse van beschikbare cijfers omtrent de CVSO. Daarna volgt een greep uit het aanbod van huidige CVSO's om het theoretische concept wat concreter te maken. Afsluiten doen we met het interview met ervaringsdeskundige mr. Xanne Holvoet, een advocate gespecialiseerd in rechtspersonenrecht die regelmatig CV's begeleidt bij de aanvraag van de erkenning. Het derde en laatste hoofdstuk is een combinatie van literatuurstudie en eigen inbreng. De rechtsvergelijking met buitenlandse rechtsvormen voor sociaal geïnspireerde vennootschappen kwam tot stand door – opnieuw – de analyse van wetgeving en rechtsleer, ditmaal ook uit het buitenland. In het laatste deeltje formuleer ik ten slotte een aantal aanbevelingen aan de wetgever met het oog op de toekomst. Dit deed ik uiteraard door te verwijzen naar alle vorige delen, en zo de inzichten die ik meenam uit wetgeving, rechtsleer en het interview te bundelen. Dit vormt dan ook een mooie conclusie van deze scriptie en al het onderzoek dat ik ervoor deed.

INHOUDSOPGAVE

Executive summary	3
Woord vooraf	4
Toelichting gekozen eindproduct	6
Inhoudsopgave.....	7
Inleiding	9
1 Het vroegere en het huidige regime, en een vergelijking tussen beide.....	11
1.1 De vennootschap met een sociaal oogmerk (VSO).....	11
1.1.1 De voorwaarden.....	11
1.1.2 Opinies in de rechtsleer omtrent de VSO en de hervorming hiervan	13
1.2 De coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming (CVSO)	15
1.2.1 De coöperatieve vennootschap in het nieuwe WVV	15
1.2.1.1 Algemene verruiming van de vennootschapsdoelen in het nieuwe vennootschapsrecht	15
1.2.1.2 Specifieke bepalingen met betrekking tot de CV	16
1.2.1.2.1 Mogelijke erkenningen voor de CV	17
1.2.1.2.2 De erkenning als sociale onderneming.....	19
1.2.1.2.2.1 De wettelijke regeling	20
1.2.1.2.2.2 Praktische samenvatting	22
1.2.1.2.2.3 De erkenning als sociale onderneming ook voor de VZW?	25
1.3 Een vergelijking tussen beide regimes	26
2 De CVSO in de praktijk.....	30
2.1 Een korte schets van het huidige landschap: cijfers en voorbeelden	30
2.1.1 Cijfers	30
2.1.2 Voorbeelden	30
2.2 De ervaring en opinie van een expert in het vakgebied	32
3 Alternatieven en aanbevelingen om het huidig systeem te verbeteren	35
3.1 Alternatieven in het buitenland	35
3.2 Aanbevelingen aan de wetgever op basis van dit onderzoek	37
3.2.1 Herformulering van art. 8:4 en 8:5 WVV	37
3.2.2 Erkenning weer uitbreiden naar alle vennootschapsvormen	38
3.2.3 Betere promotie en gunstigere voorwaarden	38
3.2.4 Niet uitbreiden naar verenigingen	39
3.2.5 Eenduidige formulering van de erkenningsvoorwaarden en aanvraagprocedure.....	39
3.2.6 Terechte aanpassingen die men moet behouden	40
Conclusie	41
Bronnenlijst.....	44
Bijlagen	49

INLEIDING

De invoering van het nieuwe Wetboek vennootschappen en verenigingen (hierna *WV* genoemd) in 2019 heeft de bal aan het rollen gebracht voor meer dan één hervorming in het vennootschaps- en verenigingsrecht. Er zijn duidelijke keuzes gemaakt om een aantal elementen te behouden, maar evengoed andere concepten compleet te hervormen of zelfs volledig in het verleden te laten. Eén van de tendensen die duidelijk naar voor komt in het nieuwe wetboek is de flexibilisering of de liberalisering van het vennootschaps- en verenigingsrecht: er is met de invoering van de nieuwe wetgeving namelijk meer keuzevrijheid gecreëerd voor vennootschappen en verenigingen om hun doel en activiteiten ruimer in te vullen, los van de strakke opdeling tussen *for profit* en *non-profit* van vroeger.

Met het *WV* zijn de definities verruimd; verenigingen mogen nu bijvoorbeeld onbeperkt commerciële activiteiten verrichten. Anderzijds mogen vennootschappen nu ook andere doelen vooropstellen naast het winstoogmerk, de zogenaamde belangeloze doelen die vroeger gereserveerd waren voor de verenigingen zonder winstoogmerk (*VZW's*). Vooral deze laatste aanpassing is er gekomen met meer sociaal geëngageerde vennootschappen in gedachten. De wetgever probeert met deze kleine, maar betekenisvolle toevoeging tegemoet te komen aan organisaties die wel de vorm van een vennootschap willen aannemen – en dus niet de mogelijkheid tot winstuitkering volledig willen uitsluiten door voor een *VZW* te kiezen – maar wel een zeker mate van *social profit* nastreven. De klassieke opdeling van vennootschappen voor *for profit* organisaties en *VZW's* voor *non-profit* organisaties vervaagt dus stilletjes aan.

Deze 'sociale ondernemingen' nemen niet zelden de vorm aan van een *CV*. Een coöperatieve vennootschap is van oudsher een vennootschap gebaseerd op het coöperatieve gedachtegoed, waarin meerdere leden of coöperanten samen werken aan een hoger, vaak sociaal geïnspireerd doel. In het vroegere regime werd hier minder waarde aan gehecht, en zelfs nu nog in de huidige wetgeving heeft de *CV* zeer veel gemeenschappelijke kenmerken met de besloten vennootschap (*BV*). Een *CV* kan nu ook een officiële erkenning krijgen (erkende *CV*) om het coöperatieve element meer te belichten, en eventueel zelfs erkend worden als een landbouwonderneming (*CVLO*) of een sociale onderneming (*CV* erkend als *SO*). Deze laatste erkenning vervangt eigenlijk de oude 'vennootschapsvariant' van de vennootschap met sociaal oogmerk (*VSO*), die het afslankingsmanoeuvre van het *WV* niet heeft overleefd. Opmerkelijk is dat deze speciale erkenning nu dus enkel nog maar beschikbaar is voor de *CV*, en niet zoals het vroegere label van *VSO* voor alle vennootschapsvormen.

Deze scriptie zal zich voornamelijk buigen over de hervorming van de *VSO* naar de *CV* erkend als *SO* door het *WV*. Het doel ervan is namelijk een antwoord te formuleren op de vraag uit de titel: is de hervorming geslaagd of niet? Dit is tevens de hoofdonderzoeksvraag. Deze werd opgesplitst in drie deelvragen:

- 1) Hoe zien het vroegere en het huidige systeem eruit en wat zijn de verschillen?
- 2) Wat met de *CV* erkend als *SO* in de praktijk?
- 3) Wat zijn eventuele alternatieven of suggesties om het systeem te verbeteren?

Deze deelvragen worden elk in een eigen hoofdstuk behandeld.

Zo zullen in het eerste hoofdstuk het vroegere en het huidige regime uitgebreid besproken worden, zowel op vlak van regelgeving als de perceptie in de rechtsleer. Dan wordt er onder de loep genomen wat er concreet veranderd is in het nieuwe regime ten opzichte van het oude, en wat de voor- en nadelen hiervan zijn.

Vervolgens richten we ons op de praktijk in hoofdstuk twee; aan de hand van cijfermateriaal en enkele voorbeelden wordt er gekeken naar hoe de *CVSO* nu in de praktijk gebruikt wordt. Bovendien volgt er in een tweede deel van dit hoofdstuk een interview met een experte uit het werkveld. Mr. Xanne Holvoet van Impact advocaten licht toe hoe zij en haar collega's de erkenningsprocedure in de praktijk ervaren, waar ze op botsen en wat vennootschappen mogelijks tegenhoudt om de erkenning aan te vragen. Ook wordt er gevraagd naar haar mening over het huidige systeem en wat er eventueel verbeterd kan worden in haar ogen.

In het derde en laatste hoofdstuk werpen we even een blik over de landsgrenzen heen, om te kijken hoe andere landen dit concept van een 'sociale onderneming' juridisch vormgeven. Enkele rechtsvormen voor vennootschappen die naast winst ook een sociaal doel willen nastreven uit het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten, Italië, Frankrijk en Nederland komen kort aan bod. Daarna worden enkele aanbevelingen aan de wetgever geformuleerd op basis van al het voorgaande onderzoek, met het oog op wat men zou kunnen verbeteren naar de toekomst toe.

Ten slotte proberen we in de conclusie de vraag te beantwoorden of de hervorming geslaagd is, en wat er dan precies geslaagd of gefaald is.

1 Het vroegere en het huidige regime, en een vergelijking tussen beide

In dit hoofdstuk zullen we de twee meest recente rechtsvormen naar Belgisch recht bespreken voor iets wat best benoemd kan worden als een 'sociale onderneming', of een vennootschap met een 'sociaal' label. Dit zijn het oude regime van de vennootschap met sociaal oogmerk (VSO) uit het vorige Wetboek van Vennootschappen (hierna: W.Venn.)¹ en het nieuwe regime van de coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming (CVSO) uit het nieuwe Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen (hierna: WVV).² Het doel van dit eerste hoofdstuk is om de kenmerken van beide rechtsvormen uitgebreid te bespreken en vervolgens de verschillen en de gelijkenissen tussen beide te benoemen.

1.1 De vennootschap met een sociaal oogmerk (VSO)

Dit onderdeel behandelt het vroegere regime van de vennootschap met sociaal oogmerk. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor deze vennootschapsvariant zullen aan bod komen, alsook enkele stromingen uit de rechtsleer omtrent deze kwalificatie en haar toekomst.

1.1.1 De voorwaarden

De kwalificatie als vennootschap met sociaal oogmerk werd geregeld in Boek X (artikelen 661-669) van het W.Venn. Het ging om een automatische toevoeging aan de reeds gekozen rechtsvorm, en moest dus niet aangevraagd of erkend worden. De voorwaarden voor dit 'label' waren als volgt te lezen in art. 661:

Alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid (behalve de Europese vennootschappen en de Europese coöperatieve vennootschappen) werden een VSO wanneer ze niet gericht waren op de verrijking van hun vennoten en volgende zaken in de statuten werden opgenomen:

- 1° dat de vennoten geen of beperkt vermogensvoordeel nastreefden;
- 2° een nauwkeurige omschrijving van het sociale oogmerk van de activiteiten die men overeenkomstig het doel van de vennootschap verrichtte, waarbij het verlenen van een onrechtstreeks vermogensvoordeel aan de vennoten niet het voornaamste oogmerk mocht zijn;
- 3° een omschrijving van de wijze waarop de winst werd besteed overeenkomstig het interne en externe oogmerk van de vennootschap met inachtneming van de hiërarchie vastgelegd in de statuten en de wijze waarop de reserves werden gevormd;
- 4° dat niemand aan de stemming in de algemene vergadering mocht deelnemen met meer dan een tiende van het aantal stemmen verbonden aan de vertegenwoordigde aandelen; dit percentage werd op een twintigste gebracht wanneer één of meer vennoten de hoedanigheid hadden van personeelslid in dienst van de vennootschap;
- 5° dat het beperkte rechtstreekse vermogensvoordeel dat de vennootschap aan de vennoten kon uitkeren, niet hoger mocht zijn dan de rentevoet vastgelegd door de Koning, toegepast op het werkelijk gestorte bedrag van de aandelen;
- 6° dat de bestuurders of zaakvoerders ieder jaar een bijzonder verslag uitbrachten over de wijze waarop de vennootschap toezicht heeft uitgeoefend op het oogmerk dat zij overeenkomstig het 2° heeft vastgesteld; dat verslag moest in het bijzonder aangeven dat de uitgaven inzake investeringen, inzake de werkingskosten en bezoldigingen bestemd waren om de verwezenlijking van het sociale oogmerk van de vennootschap te bevorderen;
- 7° regels die elk personeelslid de mogelijkheid gaven om uiterlijk één jaar na zijn indienstneming de hoedanigheid van vennoot te krijgen (dit was niet van toepassing op personeelsleden die niet volledig handelingsbekwaam waren);
- 8° regels die personeelsleden die niet langer in dienst waren van de vennootschap de mogelijkheid gaven om uiterlijk één jaar na het einde van de arbeidsovereenkomst afstand te doen van de hoedanigheid als vennoot, indien gewenst;

¹ Wet van 7 mei 1999 houdende het wetboek van vennootschappen, *BS* 6 augustus 1999.

² Wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *BS* 4 april 2019.

9° dat na de aanzuivering van het hele passief en de terugbetaling aan de vennoten van hun inbreng, hetgeen na de vereffening overbleef, een bestemming kreeg die zo nauw mogelijk aansloot bij het sociaal oogmerk van de vennootschap.

Het bijzonder verslag uit 6° moest worden ingevoegd in het jaarverslag dat volgens art. 95-96 W.Venn. moet worden opgesteld.

Art. 662-664 W.Venn. bepaalden nog enkele modaliteiten, zoals de verplichting om bij iedere vermelding van de rechtsvorm de woorden "met een sociaal oogmerk" toe te voegen indien een vennootschap de statutaire vereisten uit art. 661 had aangenomen (art. 662), de regeling en sanctie voor een vennootschap die niet langer aan de voorwaarden voldeed (art. 663), en de bevestiging dat VSO's naast Boek X ook de bepalingen met betrekking tot hun eigen gekozen vennootschapsvorm dienden na te leven (art. 664).

Verder werden er regels omtrent het kapitaal van vennootschappen met sociaal oogmerk vastgelegd in art. 665-667 W.Venn. Art. 667 legde de mogelijkheid tot gerechtelijke ontbinding vast, dit kon op vordering van een vennoot, belanghebbende derde of het openbaar ministerie wanneer een vennootschap zich voordeed als een VSO zonder aan de (statutaire) voorwaarden te voldoen of wanneer ze in de praktijk handelingen stelde in strijd met die statutaire bepalingen. Dit was dan ook meteen de enige controlemogelijkheid die de overheid had over de kwalificatie als VSO.³ Verder werd omzetting van een vereniging zonder winstoogmerk in een vennootschap met sociaal oogmerk geregeld door art. 668-669 W.Venn., samen te lezen met art. 26*bis* tot 26*septies* van de V&S-wet.⁴ Omgekeerd was het onmogelijk om een vennootschap (al dan niet met sociaal oogmerk) om te zetten in een VZW, ook al werd dit betreurd in de rechtsleer.⁵ Een 'kapitalistische' vennootschap kon wel omgevormd worden naar een VSO, alsook de omgekeerde beweging, maar deze beide vereisten unanimititeit onder de vennoten.⁶

A. François en M. Verheyden vatten de belangrijkste kenmerken van de VSO doeltreffend als volgt samen:⁷

- kon aangenomen worden door **alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid**;⁸
- **activiteit** kon vrij bestaan in (handels)activiteiten, maar moest **ten dienste** staan van haar **sociaal oogmerk**;

³ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 293, nr. 70.

⁴ P.-A. FORIERS, A. FRANÇOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 34-44.

⁵ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 256, nr. 10; K. GEENS, "Een nieuw wetboek van vennootschappen en verenigingen: lean and mean, fit and proper" in JAN RONSE INSTITUUT (ed.), *Quid leges sine cogitatione? Enkele reflecties over het vennootschapsrecht aangeboden aan Jean-Marie Nelissen Grade*, Herentals, Biblo, 2011, 87, nr. 13.

⁶ P. ERNST, "De vennootschap met een sociaal oogmerk" in H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 50-51, nr. 21-22; P.-A. FORIERS, A. FRANÇOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 44; D. VAN GERVEN, *Handboek vennootschappen*, Gent, Larcier, 2016, 1098, nr. 523

⁷ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 255-256, nr. 9.

⁸ Art. 661, eerste lid W.Venn.; P.-A. FORIERS, A. FRANÇOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 22.

- werd gekenmerkt door **winstbestedingsoogmerk** in plaats van een winstverdelingsoogmerk: bedoeling van de vennoten om het sociaal oogmerk te dienen en niet de winst aan zichzelf uit te keren;⁹
- een slechts **beperkt winstverdelingsoogmerk**: rechtstreekse vermogensvoordelen konden slechts volgens de maximale rentevoet vastgelegd door de Koning, nl. **6%**,¹⁰ toegepast **op het werkelijk overgeschreven bedrag van aandelen**;¹¹ onrechtstreekse vermogensvoordelen waren ook slechts in beperkte mate toegelaten, want deze mochten niet het voornaamste doel van de vennootschap zijn;¹²
- men kon in de statuten vastleggen dat vennoten geen enkel vermogensvoordeel genoten.¹³

1.1.2 Opinies in de rechtsleer omtrent de VSO en de hervorming hiervan

Er waren in de aanloop naar het WVV twee stromingen in de rechtsleer t.o.v. het al dan niet behouden van de vorm van de VSO.¹⁴

De eerste stroming, die van mening was dat de VSO best afgeschaft zou worden, kon onder andere toenmalig minister van Justitie Koen Geens onder haar leden tellen.¹⁵ Deze groep pleitte dat het gegeven van de VSO moeilijk in te passen was in de klassieke opdeling tussen vennootschap en vereniging of *for profit* en *non-profit*; men noemde haar een soort amfibie.¹⁶ Zo werd de VSO in de aangehaalde bronnen benoemd als "de verwarrende vennootschap met sociaal oogmerk", een "dogmatische incoherentie" en "*en termes de classification, l'interprète reste perplexe*". Bovendien werd er aangehaald dat de rechtsvorm, gezien het kleine aantal vennootschappen dat zich effectief benoemde als sociale onderneming, overbodig was.¹⁷

Anderzijds bepleitte de andere stroming het behoud van de VSO, hiervan was onder meer M. Deneef aanhanger. Zij formuleerde de vrees van de sociale sector dat met de VSO elke mogelijkheid tot een sociale ondernemingsvorm zou verdwijnen.¹⁸ Deze groep weet bovendien van haar kant het matige succes van de VSO aan de strenge wetgeving, zo zou bijvoorbeeld de verplichte werknemersparticipatie (zie art. 661, 7° W.Venn.) vennootschappen tegenhouden om voor het

⁹ P.-A. FORIERS, A. FRANCOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 25.

¹⁰ Art. 1, § 1, 5° KB van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen, BS 19 januari 1962.

¹¹ Art. 661, 5° W.Venn.

¹² Art. 661, 2° W.Venn.

¹³ Art. 661, 1° W.Venn.

¹⁴ A. FRANCOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 257, nr. 11.

¹⁵ K. GEENS, "Een nieuw wetboek van vennootschappen en verenigingen: lean and mean, fit and proper" in JAN RONSE INSTITUUT (ed.), *Quid leges sine cogitatione? Enkele reflecties over het vennootschapsrecht aangeboden aan Jean-Marie Nelissen Grade*, Herentals, Biblo, 2011, 92, nr. 12 (de VSO een relatieve mislukking noemend) en 87, nr. 13 (voor haar afschaffing pleitend).

¹⁶ A. BENOIT-MOURY, "De quelques modifications fondamentales apportées au droit des sociétés" in H. BRAECKMANS, E. WYMEERSCH, *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, (1) 7, nr. 11; K. GEENS, "Een nieuw wetboek van vennootschappen en verenigingen: lean and mean, fit and proper" in JAN RONSE INSTITUUT (ed.), *Quid leges sine cogitatione? Enkele reflecties over het vennootschapsrecht aangeboden aan Jean-Marie Nelissen Grade*, Herentals, Biblo, 2011, 87, nr. 11 en 13; E. WYMEERSCH, "Rondgang langs enkele vennootschapsrechtelijke ontwikkelingen over de periode 1964-2000", *TPR* 2001, (413) 426, nr. 15.

¹⁷ D. VAN GERVEN, "Een poging tot omschrijving van de bestanddelen van de vereniging en de vennootschap" in *Mélanges Philippe Gérard*, Brussel, Bruylant, 2002, 271, nr. 17 ("dat de praktijk weinig nut ziet in de vennootschap met en sociaal oogmerk").

¹⁸ M. DENEFF, *Is er toekomst voor een VSO-statuut? Ja: sociaal ondernemerschap Passwerk illustreert het!*, 2016, <https://www.linkedin.com/pulse/er-toekomst-voor-een-vso-statuut-ja-sociaal-passwerk-het-deneff/?trk=mp-author-card>.

VSO-label te gaan.¹⁹ Het argument dat de VSO niet in de klassieke opdeling zou passen werd als niet doorslaggevend beschouwd, en tevens weerlegd door de nuancering dat het winsttoogmerk een winst**bestedingsoogmerk** uitmaakt in VSO, in tegenstelling tot het winstverdelingsoogmerk in klassieke, 'kapitalistische' vennootschappen. Bovendien wees men erop dat het aantal VSO's geen waardemeting van de rechtsvorm hoeft uit te maken.²⁰

Het aantal VSO's was weliswaar beperkt, maar ging wel in stijgende lijn.²¹ Bovendien nam het merendeel van de VSO's de vorm aan van een coöperatieve vennootschap (CVBA of CVOA), en ook dit aandeel ging gestaag omhoog in de jaren voor de invoering van het WVV. Zo hadden in 2012 72% van de VSO's de rechtsvorm van een CVBA, en met nog een aantal CVOA's onder de koepel van de VSO's waren op dat moment reeds meer dan driekwart van de VSO's een coöperatieve vennootschap, volgens cijfers van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie.²² Andere cijfers tonen zelfs aan dat het percentage als coöperatieve vennootschap georganiseerde VSO's in 2005 al 74% bedroeg, en eind 2010 reeds 78% was.²³ Het aandeel van de CVBA-VSO's steeg in 2014 tot 75%,²⁴ en bij de voorbereiding van het nieuwe WVV bleek 85% van de VSO's de vorm van een coöperatieve vennootschap aangenomen te hebben.²⁵

Dit laatste werd dan ook aangehaald als argument om de VSO helemaal te hervormen in het nieuwe WVV en de erkenning enkel nog aan te bieden aan CV's. Samen met de overwegingen dat de voorwaarden voor de VSO's niet allemaal even duidelijk zijn, ze voor een groot deel samenvallen met de voorwaarden van de (nieuwe) CV, en er op dat moment geen controle is op de vennootschappen die zich de kwalificatie van 'sociaal oogmerk' aanmeten, is dit dus de doorslaggevende reden geweest om het 'sociale label' enkel nog toe te kennen aan coöperatieve vennootschappen. Bij de beslissing om de VSO – mits wat aanpassingen en een andere vorm – toch te behouden in het Belgisch vennootschapsrecht, werd ook

¹⁹ M. DENEFF, *Economische activiteiten van vzw en stichting. Juridische doorlichting van hun relatie met concurrenten, schuldeisers en begunstigde doelgroep* in *Rechtspersonen- en Vennootschapsrecht Jan Ronse Instituut - K.U.Leuven nr. 17*, Kalmthout, Biblio, 2004, 146, nr. 176; P.-A. FORIERS, A. FRANCOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 45; B. HUYBRECHTS, "Social Enterprise in Belgium: A Diversity of Roots, Models and Fields", *Icsem Working Papers no. 27*, 2016, https://www.researchgate.net/publication/304460673_Social_Enterprise_in_Belgium_a_Diversity_of_Roots_Models_and_Fields_In_the_context_of_the_International_Comparative_Social_Enterprise_Models_ICSEM_project, 6-7.

²⁰ M. COIPEL, "Les sociétés à finalité sociale: innovation, révolution ou illusion" in X, *ASBL et société à finalité sociale. Quelques aspects juridiques et économiques*, Brussel, Mys&Breesch, 1996, 59; P. ERNST, "Het nieuwe vennootschapslandschap" in VPG (ed.), *De nieuwe vennootschapswet - VPG studiedag 2018*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, (1) 20; P.-A. FORIERS, A. FRANCOIS, "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in H. BRAECKMANS (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, nr. 47.

²¹ ACADÉMIE DES ENTREPRENEURS SOCIAUX, *Baromètre des entreprises sociales en Belgique*, 2018, http://www.ces.uliege.be/wp-content/uploads/2017/12/Barome%CC%80tre2016AES_PUBLI.pdf, 32; D. COECKELBERGH, M. BOSSCHAERT, L. JACOBS, *Praktijkboek De Vennootschap met sociaal oogmerk. Twee decennia vso, theorie en praktijk (1995-2015)*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2016, 369.

²² A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVe Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 258, nr. 12

²³ W. VAN OPSTAL, *Coöperaties in België, Profielschets 2005-2010*, Leuven, CESOC-KHLeuven & Coopburo, 4.

²⁴ M. DENEFF, "Situering en algemene kenmerken van de vzw - Algemeen" in M. DENEFF (ed.), *De vzw*, Brugge, die Keure, 2015, 14, nr. 23.

²⁵ Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 278.

rekening gehouden met de opkomst van *social profit* rechtsvormen in het buitenland²⁶ (zie ook verder) en verwijzingen naar de VSO in verschillende decreten.²⁷

Minister Geens benadrukte in de memorie van toelichting bij het wetsontwerp van het WVV het grote aandeel van de CV's in de poel van VSO's, en leidde hieruit af dat deze rechtsvorm 'zo goed als steeds voldoet om in het bijzonder de sociale economie vorm te geven'.²⁸ Dit zou men kunnen interpreteren als een opmerking speciaal gericht aan de aanhangers van de tweede stroming en de voorvechters van de sociale economie, die tegen de afschaffing van de VSO waren. Deze groep heeft uiteindelijk deels haar slag thuisgehaald, weliswaar met wat gesleutel en een beperking van de erkenning tot enkel de rechtsvorm van de CV.

Men kan dus besluiten dat de CVSO, die hierna aan bod komt, louter een verderzetting en een transformatie van de vroegere VSO is. De principes uit het oude systeem werden namelijk grotendeels behouden, er werden enkel aanpassingen doorgevoerd op vlakken waarvan men op dat moment overtuigd was dat er ruimte voor verbetering of bijsturing was.

1.2 De coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming (CVSO)

Ten eerste wordt de coöperatieve vennootschap in het algemeen besproken alsook haar plaats binnen het Belgisch rechtspersonenlandschap gecreëerd door het nieuwe WVV. Daarna wordt er na een kort overzicht van alle erkenningen verder ingegaan op de erkenning als sociale onderneming in het bijzonder.

1.2.1 De coöperatieve vennootschap in het nieuwe WVV

In deze scriptie zal enkel de coöperatieve vennootschap binnen haar rol in het WVV en als 'vehikel' voor de erkenning als sociale onderneming besproken worden. Beschouwingen omtrent het coöperatieve gedachtegoed waarop deze vennootschapsvorm is gebaseerd, haar geschiedenis, de praktische toepassingen van coöperatieve vennootschappen en de vergelijking met buitenlandse rechtsvormen zouden ons – hoewel zeer interessant – te ver leiden.

1.2.1.1 Algemene verruiming van de vennootschapsdoelen in het nieuwe vennootschapsrecht

Met het WVV heeft de wetgever de deur op een kier gezet voor vennootschappen om zich meer te gaan profileren als 'sociale' ondernemingen of vennootschappen waar niet enkel winstuitkering centraal staat, maar ook inbreng en inspraak van verschillende stakeholders en eventueel zelfs andere, belangeloze doelen naast verrijking van de aandeelhouders. In artikel 1:1 WVV leest men namelijk bij de definiëring van een vennootschap: "*Een van haar doelen is aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen*". Dit in tegenstelling tot artikel 1 van het vorige Wetboek van Vennootschappen, waarin vastlag dat vennootschappen handelden "*met het oogmerk aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel te bezorgen*". In het oude wetboek konden vennootschappen dus per definitie maar één doel nastreven, namelijk winstuitkering aan de vennoten.

Dit laatste geldt dus voor alle vennootschappen. Art. 1:1 legt namelijk een definitie vast voor vennootschappen in het algemeen. Meerdere doelen hebben, waarvan eventueel belangeloze doelen of doelen die losstaan van het oogmerk om winst te maken of uit te keren, is dus zeker niet exclusief aan de CV.

²⁶ M. D'HERDE, *Apologie voor een miskende vennootschap: In welke mate is een afzonderlijk statuut voor de Belgische social enterprise daadwerkelijk nodig, en is de vennootschap met sociaal oogmerk voldoende aangepast?*, onuitg. masterproef rechten KU Leuven, 75 e.v. (verkorte versie intussen gepubliceerd: M. D'HERDE, "Van VSO naar CV erkend als SO: geslaagde restyling, of doorgeslagen striptease?", *TRV* 2018, afl. 8, 817-836).

²⁷ Bijvoorbeeld de toenmalige art. 40, § 2 Vlaams Decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, *BS* 19 augustus 1997 (sociale huisvestingsmaatschappijen), art. 29, derde lid Vlaams decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *BS* 6 juli 2009 (strategische onderzoekscentra) en art. 3, § 1, 1° Waals Decreet van 20 oktober 2016 betreffende de erkenning van de initiatieven van sociale economie en de erkenning en de subsidiëring van de inschakelingsbedrijven, *BS* 7 november 2016.

²⁸ Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 278.

Oorspronkelijk luidde het art. 1:1 zoals voorgesteld door de minister echter: "*Zij heeft tot doel aan de vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen*", wat een bijna letterlijke kopie is van de tekst in het oude wetboek.²⁹ De huidige tekst is er gekomen dankzij het amendement van Kamerlid Michel de Lamotte (cdH).³⁰ Hij vond het wenselijk dat oprichters bij het opstellen van de statuten gedwongen worden om na te denken over de andere doelen van de rechtspersoon buiten het winstuitkeringsoogmerk.³¹

Dit amendement werd pas op het laatste nippertje en zonder veel discussie of overpeinzing goedgekeurd, waardoor sommige auteurs opperen dat dit ook bepaalde negatieve gevolgen in de hand kan werken.³² Deze beschouwingen vallen echter buiten het bestek van deze scriptie.

1.2.1.2 Specifieke bepalingen met betrekking tot de CV

De oorspronkelijke bedoeling van minister Geens was om de CV zeer beperkt te houden; Boek 5 met betrekking tot de CV telde weinig artikels, de vennootschapsvorm werd bijna volledig geschrapt gezien de grote overeenkomst met de BV. Men had weinig belangstelling voor de CV en het coöperatieve gedachtegoed was al sinds het voorgaande regime (W.Venn.) naar de achtergrond verdwenen. Er leek dus weinig reden om überhaupt deze aparte vennootschapsvorm te behouden in het nieuwe WVV, zeker gezien een uitgebreide facelift en afslanking van het aantal vennootschapsvormen tot één van de prioriteiten behoorde. Uiteindelijk is Boek 5 door protest uit de sector toch weer uitgebreid, deze keer met bijzondere aandacht voor het coöperatieve element om het onderscheid met de BV duidelijk te maken.³³

Voor een goed begrip moet dit kort in een ruimer historisch kader bekeken worden. Zoals hiervoor aangehaald was de CV vóór de invoering van het WVV namelijk net zoals alle andere vennootschappen vooral gericht op winstuitkering aan haar vennoten, en kon ze (en kan nog steeds) onbeperkt economische activiteiten uitvoeren. De coöperatieve sector uitte echter haar ontevredenheid over het feit dat een 'echte', specifiek coöperatieve rechtsvorm nog steeds ontbrak.³⁴ Dit misnoegen zou bijgedragen hebben tot het indienen van een eerder wetsvoorstel (reeds in 2014) tot wijziging van het W.Venn. dat deze leemte trachtte op te vullen, helaas zonder resultaat.³⁵ Op dat moment waren er maar liefst 25.405 (eigenlijke en oneigenlijke) coöperatieve vennootschappen actief die een omzet van 22,5 miljard euro genereerden, en daarmee 5,5% van het BBP vertegenwoordigden.³⁶ Het hoeft dus niet te verbazen dat enkele volksvertegenwoordigers deze sector wouden tegemoetkomen. De bedoeling van deze sector was namelijk om de 'oneigenlijke' CV's te doen verdwijnen, en dit is ook enigszins gelukt met het nieuwe wetboek. De term 'oneigenlijk' wordt hier gebruikt in de zin dat deze vennootschappen, die wel de vennootschapsvorm van een CV aannamen, eigenlijk niet overeenstemmen met het coöperatief gedachtegoed, hoewel ze verder juridisch gezien wel volwaardige coöperatieve vennootschappen waren

²⁹ Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 389.

³⁰ Amendement nr. 331 (M. de LAMOTTE) op het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/008, 190.

³¹ Verslag van de eerste lezing van het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/011, 107 en 112; A. FRANÇOIS, "Editoriaal: Op naar een BBC ('Belgische Benefit Corporation')", *TRV* 2019, nr. 7, 684.

³²A. FRANÇOIS, "Editoriaal: Op naar een BBC ('Belgische Benefit Corporation')", *TRV* 2019, nr. 7, 684; A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 281-283, nr. 49.

³³ Interview met mr. Xanne Holvoet d.d. 2 juni 2022.

³⁴ FEBECOOP, *Hervorming van het Belgisch Wetboek van Vennootschappen: Coöperaties verdienen een eigen wetboek*, 2017, <https://febecoop.be/wp-content/uploads/2017/10/Standpunt-wetboek-van-vennootschappen-1.pdf>, 4-5.

³⁵ Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Vennootschappen en tot instelling van een normen- en waardenkader voor coöperatieve vennootschappen, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54/0125/001 (dat o.a. strekte tot het opnemen van de ICA-beginselen in de definitie van coöperatieve vennootschap en het toepassen van de stemkrachtbeperking voor erkende coöperatieve vennootschappen op alle coöperatieve vennootschappen); A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 261, nr. 16.

³⁶ F. DUFAYS, M. MERTENS, *Belgian Cooperative Monitor 2017*, Leuven, Brussel, Cera & Febecoop, 2017, 5.

volgens het toen geldende recht. Hiermee werd traditioneel vooral bedoeld op de vrije beroepers, die voor hun beroepsactiviteiten vaak een CVBA oprichtten omwille van dezelfde voordelen als de BVBA: o.a. beperkte aansprakelijkheid, laag startkapitaal, maar zonder eigenlijk echt invulling te geven aan het 'coöperatieve' element.

Desondanks blijven er veel gelijkenissen bestaan tussen de CV en de BV; veel artikelen van boek 5 en 6 zijn zelfs identiek aan elkaar.³⁷ Een uitgebreide vergelijking tussen beide zou ons evenwel te ver leiden, deze materie is voer voor geheel afzonderlijke scriptie.

De invoering van het WVV heeft dan ook zoals gehoopt veel invloed gehad op de coöperatieve sector in de praktijk. Volgens de *Belgian Cooperative Monitor 2021* (rapport opgesteld door Cera en de KU Leuven) is het overgrote deel van de coöperatieve vennootschappen (CVBA's, CVOA's, erkende CV's etc. allemaal samen) na de invoering omgezet in een BV.³⁸ Het opzet van de minister om de 'oneigenlijke' CV's de wereld uit te helpen, en de vennootschapsvorm van de CV enkel voor 'echte', door het coöperatief gedachtegoed gedreven CV's voor te behouden is in die zin dus geslaagd.

1.2.1.2.1 *Mogelijke erkenningen voor de CV*

Boek 8 behandelt de mogelijke erkenningen die vennootschappen kunnen verwerven. Het betreft 3 soorten erkenningen:

- 1° Titel 1. De erkenning als bosgroeperingsvennootschap: art. 8:1
Elke vennootschap met rechtspersoonlijkheid kan deze erkenning verwerven. Dit gebeurt op advies van de minister van het betrokken gewest die de bossen onder zijn bevoegdheid heeft, en wordt effectief toegewezen door de minister van Financiën. Aan de benaming van de rechtsvorm wordt de term "bosgroepering" toegevoegd, dit kan afgekort worden als "BG".
- 2° Titel 2. De erkenning als landbouwonderneming: art. 8:2-8:3
Deze erkenning kan onder door de Koning bepaalde voorwaarden toegekend worden aan volgende rechtsvormen: VOF, commV, BV en CV. Aan de benaming van de rechtsvorm wordt de term "landbouwonderneming" toegevoegd, dit kan afgekort worden als "LO".
- 3° Titel 3. De erkenning van de coöperatieve vennootschap, al dan niet als sociale onderneming: art. 8:4-8:5
(zie verder voor een uitgebreide bespreking)

Er wordt in deze scriptie niet dieper ingegaan op de eerste twee erkenningen.

De erkenning van de coöperatieve vennootschap is er gekomen om de 'echte' coöperatieve vennootschappen te onderscheiden en hun een eigen rechtsvorm te geven. De wetgever heeft hier gekozen voor een afzonderlijk orgaan dat deze erkenning zal toekennen, namelijk de Nationale Raad voor Coöperatie. De NRC is uiteraard niet in het leven geroepen door het WVV, erkende CV's bestonden namelijk al lang voordien, zelfs nog van vóór het W.Venn.³⁹ De wet die aan de basis van deze Raad ligt, bepaalt samen met het KB de voorwaarden en procedure voor de erkenning als erkende CV. Beide wetteksten zijn vandaag de dag nog relevant, gezien het WVV – mits een paar wijzigingen – deze voorwaarden overgenomen heeft en naar allebei verwijst. Deze erkenning bestaat sinds 2016, geldt voor onbepaalde duur en biedt

³⁷ Zie voor een diepgaande bespreking wat dit betreft M. VERHEYDEN, "Het uitgebreid CV van de 'eigenlijke CV': praktische aandachtspunten in het licht van de internationale coöperatieve beginselen en de verschillen met de BV", *Not.Fisc.M.* 2021, afl. 6-8, 182-204.

³⁸ M. STAESSENS, F. DUFAYS, A. BILLIET, *Belgian Cooperative Monitor 2021*, Leuven, Cera, 2021, 25.

³⁹ Wet van 20 juli 1955 houdende de instelling van een Nationale Raad voor Coöperatie, *BS* 10 augustus 1955; KB van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen, *BS* 19 januari 1962

erkende CV's zowel het lidmaatschap van de algemene vergadering van de NRC, als enkele fiscale en sociale voordelen.⁴⁰ Er zal hierna niet verder worden ingegaan op deze erkenning.

Voordat de erkenning van een CV als sociale onderneming verder besproken wordt, valt er omtrent de erkenningen 'erkende CV' en erkenning als sociale onderneming nog een opmerking te formuleren. Men zou kunnen stellen dat de combinatie van beide erkenningen eigenlijk in de realiteit onmogelijk is, wanneer men de voorwaarden voor beiden goed onder de loep neemt. V. Simonart stelt bijvoorbeeld voor om de dubbele erkenning in zijn geheel af te schaffen, aangezien de voorwaarden hiervoor eigenlijk niet kunnen samenvallen.⁴¹

Artikel 8:4 stelt namelijk dat "*een coöperatieve vennootschap wiens voornaamste doel erin bestaat om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften kan worden erkend in toepassing van de wet van 20 juli 1955 houdende instelling van een Nationale Raad voor Coöperatie, het Sociaal Ondernemerschap en de Landbouwonderneming en haar uitvoeringsbesluiten. Zij voegt aan de benaming van haar rechtsvorm het woord "erkend" toe, en wordt afgekort als "erkende CV".*"

Vervolgens stelt artikel 8:5: "*Een coöperatieve vennootschap kan, in toepassing van de wet van 20 juli 1955 houdende instelling van een Nationale Raad voor Coöperatie, het Sociaal Ondernemerschap en de Landbouwonderneming worden erkend als sociale onderneming wanneer zij aan de volgende voorwaarden voldoet:*

- 1° zij heeft hoofdzakelijk tot doel, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving;*
- 2° enig vermogensvoordeel dat zij aan haar aandeelhouders uitkeert, onder welke vorm dan ook, mag, op straffe van nietigheid, niet hoger zijn dan de rentevoet vastgesteld door de Koning ter uitvoering van de wet van 20 juli 1955 houdende instelling van een Nationale Raad voor de Coöperatie, het Sociaal Ondernemerschap en de Landbouwonderneming, toegepast op het door de aandeelhouders werkelijk gestorte bedrag op de aandelen;*
- 3° bij vereffening wordt aan het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief en terugbetaling van de door de aandeelhouders gestorte en nog niet terugbetaalde inbreng, op straffe van nietigheid, een bestemming gegeven die zo nauw mogelijk aansluit bij haar voorwerp als erkende sociale onderneming.*

(...)

Een coöperatieve vennootschap wiens voornaamste doel er niet in bestaat om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften, maar is erkend als een sociale onderneming als bedoeld in paragraaf 1, voegt aan de benaming van haar rechtsvorm de woorden "erkend als sociale onderneming" toe en wordt afgekort als "CV erkend als SO".

Ten slotte luidt de laatste paragraaf van art. 8:5: "*§2. Een coöperatieve vennootschap wiens voornaamste doel er niet in bestaat om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften, en die zowel een erkende coöperatieve vennootschap is als bedoeld in artikel 8:4, als erkend als een sociale onderneming als bedoeld in paragraaf 1, voegt aan de benaming van haar rechtsvorm de woorden "erkend" en "sociale onderneming" toe en wordt afgekort als "erkende CVSO".*"

Deze laatste paragraaf bevat dus een *contradictio in terminis*, gezien men enerzijds vermeldt dat de CV in kwestie *niet* als voornaamste doel mag hebben om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften, maar anderzijds moet het wel om een erkende CV gaan – voorwaarde hiervoor

⁴⁰ H. CULOT, N. TISSOT, "Le cadre juridique de la société coopérative et les perspectives d'avenir" in X, *La société coopérative: nouvelles évolutions*, Brussel, Larcier, 2018, (11) 18-19; A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO* in *XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 261, nr. 18; D. VAN GERVEN, "De coöperatieve vennootschap, de erkende vennootschappen, de feitelijke vereniging, de VZW, de IVZW en de stichtingen", *TBH* 2018, afl. 9, nr. 5.

⁴¹ V. SIMONART, « Double agrément des sociétés coopératives », *TRV* 2022, 59-61.

is dat haar voornaamste doel erin bestaat om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften.

Om de dubbele erkenning van erkende CVSO te verkrijgen (erkende CV + erkend als SO) moet men dus zogezegd zowel de verrijking van de aandeelhouders als voornaamste doel hebben, als net niet de verrijking van de aandeelhouders als voornaamste doel hebben. De auteur redeneert dus dat de dubbele erkenning de facto nooit mogelijk zal zijn, aangezien beide erkenningen een totaal ander doel nastreven. Hoewel het uiteraard wel mogelijk is dat een CV meerdere doelen nastreeft volgens art. 1:1 WVV: "*Een van haar doelen is aan haar vennoten een rechtstreeks of onrechtstreeks vermogensvoordeel uit te keren of te bezorgen.*", lijkt het absurd dat een CV meerdere 'voornaamste doelen' naast elkaar zou hebben. Zeker indien deze voornaamste doelen enerzijds de verrijking van de aandeelhouders en anderzijds een positieve maatschappelijke impact op de mens, het milieu of de samenleving zijn – deze zijn inherent tegenstrijdig aan elkaar en kunnen nooit op gelijke voet nagestreefd worden.

Daarom pleit de auteur dus voor de afschaffing van art. 8:5, §2 WVV, gezien deze in de praktijk nooit uitwerking zal hebben. Vreemd genoeg ontbrak in de oorspronkelijke versie van het wetsontwerp het woord "niet" in de eerste zin van §2, en stond er dus volgende tekst te lezen: "*Een coöperatieve vennootschap wiens voornaamste doel erin bestaat om haar aandeelhouders een economisch of sociaal voordeel te verschaffen ter bevrediging van hun beroeps- of persoonlijke behoeften, en die zowel een erkende coöperatieve vennootschap is als bedoeld in artikel 8:3, als erkend als een sociale onderneming als bedoeld in § 1, voegt aan de benaming van haar rechtsvorm de woorden "erkend" en "sociale onderneming" toe en wordt afgekort als "erkende CVSO".*⁴² Deze tekst zou ten minste niet rechtstreeks ingaan tegen de voorwaarden voor de erkende CV, maar dat neemt niet weg dat dit in realiteit niet te rijmen valt met het hoofdzakelijk doel van een CVSO (nl. in het algemeen belang, positieve maatschappelijke impact bewerkstelligen op mens, milieu of samenleving). Zoals hierboven ook al aangehaald, lijkt het absurd dat een CV twee 'voornaamste' of 'hoofdzakelijke' doelen naast elkaar zou hebben, zeker als het ene een belangeloos doel is, en het andere zuiver winstuitkering. Men kan zich dus vragen stellen bij beide formuleringen, en al helemaal bij de beslissing van de wetgever om "niet" toe te voegen, omdat dit nog meer tegenstrijdigheid in het leven roept dan de versie ervoor.

Bovendien kan men zich afvragen welke CV die als voornaamste doel heeft haar aandeelhouders te bevoordelen, zich zou willen laten erkennen als sociale onderneming – gezien één van de voorwaarden daarvoor is dat de CV niet meer dan 6% van haar inkomsten mag uitkeren. De twee erkenningen lijken dus in ieder geval, los van hoe §2 ook geformuleerd wordt, niet met elkaar te verenigen. De logische stap naar de toekomst toe lijkt om deze paragraaf gewoon volledig te schrappen en de beide erkenningen nooit samen toe te kennen, gezien een CV die beide aanvraagt eerder van twee walletjes lijkt te willen eten, terwijl ze geen van haar twee, zogezegd 'voornaamste', doelen dan ten volle kan nastreven.

Ten slotte kan opgemerkt worden dat het verschil tussen de erkenningen en de benamingen 'CV erkend als SO' en 'erkende CVSO' voor velen niet erg duidelijk is, zelfs de afdeling Wetgeving van de Raad van State heeft in haar advies laten noteren dat de verhouding tussen de drie soorten coöperatieve vennootschappen moeilijk te begrijpen is.⁴³

1.2.1.2.2 *De erkenning als sociale onderneming*

Door de afschaffing van de VSO als vennootschapsvariant, wordt er om toch tegemoet te komen aan de sociale economie⁴⁴ (zie ook eerder) voorzien in de mogelijkheid voor CV's om als sociale onderneming erkend te worden.

⁴² Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/001, 681.

⁴³ Adv.RvS, Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/002, 100.

⁴⁴ Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 9.

1.2.1.2.2.1 De wettelijke regeling

De voorwaarden voor een CV om erkend te worden staan vermeld in art. 8:5 en zijn verder uitgewerkt in een Koninklijk Besluit waar §1, tweede lid van dat artikel naar verwijst.⁴⁵

De voorwaarden in het artikel zelf zijn de volgende:

- 1° Zij heeft hoofdzakelijk tot doel in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving;*
- 2° Enig vermogensvoordeel dat zij aan haar aandeelhouders uitkeert, onder welke vorm dan ook, mag, op straffe van nietigheid, niet hoger zijn dan de rentevoet vastgelegd door de Koning (d.i. 6 procent), toegepast op het door de aandeelhouders werkelijk gestorte bedrag op de aandelen;*
- 3° Bij vereffening wordt aan het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief en terugbetaling van de door de aandeelhouders gestorte en nog niet terugbetaalde inbreng, op straffe van nietigheid, een bestemming gegeven die zo nauw mogelijk aansluit bij haar voorwerp als erkende onderneming.*

Bovendien verplicht art. 8:5 om deze voorwaarden en die uit het KB te vermelden in de statuten en de woorden "erkend als sociale onderneming" toe te voegen aan de benaming van de rechtsvorm (indien geen erkende CV). §2 vult aan dat indien het gaat om zowel een erkende CV als een CV erkend als sociale onderneming, de toevoeging bestaat uit de woorden "erkend" en "sociale onderneming", afgekort als "erkende CVSO".

Vervolgens worden in hoofdstuk 3 (art. 6-9) van het voormelde KB nog een aantal bijkomende voorwaarden en modaliteiten vermeld:

Art. 6 – Erkenningsvoorwaarden:

§1. Een erkenning als sociale onderneming wordt toegekend door de minister van Economie aan een coöperatieve vennootschap wanneer haar statuten, haar werking en haar activiteiten in overeenstemming zijn met de volgende voorwaarden:

- 1° de vennootschap heeft hoofdzakelijk tot doel, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving, overeenkomstig [artikel 8:5](#), § 1, 1°, van het wetboek;*
- 2° de statuten omschrijven het voorwerp van de vennootschap waarbij uitdrukkelijk tot uiting komt dat dit voorwerp dienstig is om een positieve maatschappelijke impact op de mens, het milieu of de samenleving te bewerkstelligen;*
- 3° bij uittreding ontvangt de uittredende aandeelhouder maximum de nominale waarde van zijn werkelijke inbreng;*
- 4° het mandaat van bestuurder is onbezoldigd, tenzij de algemene vergadering van aandeelhouders beslist over een beperkte onkostenvergoeding of presentiegeld;*
- 5° geen enkele aandeelhouder mag aan een stemming in de algemene vergadering deelnemen met meer dan een tiende van het aantal stemmen verbonden aan de vertegenwoordigde aandelen;*
- 6° het bedrag van het dividend uit te keren aan de aandeelhouders kan slechts worden bepaald na bepaling van een bedrag dat de vennootschap voorbehoudt aan projecten of bestemmingen die nodig of dienstig zijn tot verwezenlijking van haar voorwerp;*
- 7° het enig vermogensvoordeel dat de vennootschap rechtstreeks of onrechtstreeks aan haar aandeelhouders uitkeert, onder welke vorm dan ook, mag niet hoger zijn dan de rentevoet vastgesteld in [artikel 8:5](#), § 1, 2°, van het wetboek, en toegepast op het door de aandeelhouders werkelijk gestorte bedrag op de aandelen;*

⁴⁵ KB van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

8° *bij vereffening van de vennootschap is het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief en terugbetaling van het door de aandeelhouders werkelijke gestorte en nog niet terugbetaalde bedrag op de aandelen, bestemd voor een bestemming dat zo nauw mogelijk aansluit bij haar voorwerp overeenkomstig artikel 8:5, § 1, 3°, van het wetboek.*

Als men deze voorwaarden naast die uit art. 8:5 WVW legt, ziet men dat de hierboven vermelde puntjes 1°, 7°, 8° een exacte herhaling van de voorwaarden uit het wetsartikel uitmaken. Enkel 2°, 3°, 4°, 5° en 6° zijn dus nieuwe, bijkomende voorwaarden.

§2. Het bestuursorgaan van de vennootschap stelt jaarlijks een bijzonder verslag over het afgesloten boekjaar op waarin het ten minste melding maakt van:

1° de informatie vermeld in artikel 6:120, § 2, van het wetboek;

2° de wijze waarop het bestuursorgaan van de vennootschap toezicht houdt op de toepassing van de erkenningsvoorwaarden, bepaald in paragraaf 1;

3° de activiteiten die de vennootschap heeft verricht ter verwezenlijking van haar voorwerp;

4° de middelen die de vennootschap hiervoor heeft ingezet.

Het bijzonder verslag wordt ingevoegd in het jaarverslag dat overeenkomstig artikelen 3:5 en 3:6 van het wetboek wordt opgesteld en neergelegd.

Het bestuursorgaan van een vennootschap dat overeenkomstig artikel 3:4 van het wetboek niet gehouden is een jaarverslag op te stellen en neer te leggen, stuurt een kopie van het bijzonder verslag naar de FOD Economie binnen de zeven maanden na de datum van afsluiting van het boekjaar.

Het bijzonder verslag wordt op de zetel van de vennootschap bewaard.

Art. 7 – De aanvraag tot erkenning als sociale onderneming:

De vennootschap dient een aanvraag van erkenning als sociale onderneming in bij de FOD Economie, volgens het model als bijlage 3 gevoegd bij dit besluit.

De aanvraag tot erkenning als sociale onderneming wordt met de post of met de elektronische post ingediend.

Bij de aanvraag tot erkenning als sociale onderneming worden gevoegd:

1° een bewijs van oprichting in het land waar de vennootschap is opgericht;

2° een exemplaar van de gecoördineerde statuten van de vennootschap;

3° in voorkomend geval, een exemplaar van het intern reglement van de vennootschap;

4° de notulen van de laatste algemene vergadering van de vennootschap.

Wanneer hij dat nodig acht, kan de FOD Economie bij de aanvrager om bijkomende inlichtingen met betrekking tot de aanvraag tot erkenning vragen.

De erkenning als sociale onderneming wordt door de minister van Economie geweigerd wanneer de statuten, de werking of de activiteiten van de betrokken vennootschap niet in overeenstemming zijn met de bepalingen van artikel 6.

Art. 8 – De controle van de vennootschappen erkend als sociale ondernemingen:

De ambtenaren van de FOD Economie gaan op regelmatige basis na of de coöperatieve vennootschappen erkend als sociale ondernemingen, aan de voorwaarden van de erkenning die hun is toegekend, blijven voldoen.

In het kader van de controle van de erkenningsvoorwaarden kan de FOD Economie bij de coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming bijkomende inlichtingen of stukken opvragen.

Art. 9 – De intrekking van de erkenning als sociale onderneming:

De erkenning als sociale onderneming wordt door de minister van Economie ingetrokken wanneer:

- 1° *de vennootschap hierom verzoekt;*
- 2° *de statuten, de werking of de activiteiten van de coöperatieve vennootschap erkend als sociale onderneming, niet meer in overeenstemming zijn met de bepalingen van artikel 6;*
- 3° *de vennootschap ontbonden is of niet langer de rechtsvorm van coöperatieve vennootschap heeft;*
- 4° *de vennootschap niet, binnen de termijn bepaald door de FOD Economie, de bijkomende inlichtingen of stukken nodig voor de controle van de erkenningsvoorwaarden bedoeld in artikel 8, overmaakt.*

Hoofdstuk 4 (art. 10-13) van het KB regelt vervolgens de erkenningsprocedure voor de CV erkend als SO die ook erkende CV wil worden, de erkende CV die ook erkend wil worden als SO, of de CV die een aanvraag voor beide erkenningen wil doen.

Art. 14 stelt ten slotte nog dat elke erkenning en intrekking het voorwerp is van een ministerieel besluit, dat gepubliceerd wordt in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD Economie.

Als bijlagen bij het KB zijn de formulieren gevoegd die men dient in te vullen om een aanvraag te doen. Hier relevant zijn bijlage 3 (aanvraag tot erkenning van een sociale onderneming)⁴⁶ en bijlage 4 (aanvraag tot erkenning van een coöperatieve vennootschap en van een sociale onderneming). De erkenning tot erkende CV gebeurt door de NRC, deze is dus niet geregeld in het KB. Ook indien een CV al erkend is als SO, moet men een aanvraag richten tot NRC om erkende CV te worden; enkel de aanvraag tot zowel erkende CV als de erkenning als SO tezamen kan aan de FOD Economie gericht worden.

1.2.1.2.2.2 Praktische samenvatting

Aangezien deze lange opsomming van artikelen niet de meest praktische manier is om de voorwaarden op te zoeken, sommige dubbel vermeld staan en de volgorde niet altijd even logisch is, wordt in de praktijk vaak deze samenvatting van de belangrijkste criteria gehanteerd:⁴⁷

- 1° de vennootschap heeft hoofdzakelijk tot **doel**, in het algemeen belang, een **positieve maatschappelijke impact** te bewerkstelligen **op de mens**, het **milieu** of de **samenleving**;
- 2° de statuten omschrijven het **voorwerp** van de vennootschap waarbij uitdrukkelijk tot uiting komt dat dit voorwerp **dienstig** is om een **positieve maatschappelijke impact** op de mens, het milieu of de samenleving **te bewerkstelligen**;
- 3° bij **uittreding** ontvangt de uittredende aandeelhouder **maximum** de **nominale waarde** van zijn werkelijke **inbreng**;
- 4° het mandaat van **bestuurder** is **onbezoldigd**, tenzij de algemene vergadering van aandeelhouders beslist over een beperkte onkostenvergoeding of presentiegeld;
- 5° **geen** enkele **aandeelhouder** mag aan een stemming in de algemene vergadering deelnemen met **meer dan een tiende van het aantal stemmen** verbonden aan de vertegenwoordigde aandelen;
- 6° het **bedrag van het dividend** uit te keren aan de aandeelhouders kan slechts worden bepaald **na bepaling van een bedrag dat de vennootschap voorbehoudt aan projecten of bestemmingen die nodig of dienstig zijn tot verwezenlijking van haar voorwerp**;

⁴⁶ Zie bijlage 1.

⁴⁷ FOD ECONOMIE, *Erkenning als sociale onderneming*, 2019, <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-oprichten/belangrijkste-stappen-om-een/vennootschapsvormen/cooperatieve-vennootschappen/erkenning-als-sociale>.

- 7° het **enig vermogensvoordeel** dat de vennootschap rechtstreeks of onrechtstreeks aan haar aandeelhouders uitkeert, onder welke vorm dan ook, mag **niet hoger** zijn dan **6%**, toegepast op het door de aandeelhouders werkelijk gestorte bedrag op de aandelen;
- 8° **bij vereffening** van de vennootschap is het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief en terugbetaling van het door de aandeelhouders werkelijk gestorte en nog niet terugbetaalde bedrag op de aandelen, bestemd voor **een bestemming die zo nauw mogelijk aansluit bij haar voorwerp** overeenkomstig artikel 8:5, § 1, 3°, van het wetboek.

De procedure verloopt dus als volgt: men vult het **aanvraagformulier** tot erkenning⁴⁸ in (te vinden op de website van de FOD Economie of in de bijlagen bij het KB tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden, zie ook bijlage 1 bij deze scriptie), en stuurt het op met de (elektronische) post. Merk op: het e-mailadres voor elektronische verzending is te vinden in het aanvraagformulier zelf (zie bijlage 1). Bij het aanvraagformulier dient men volgende stukken te voegen:

- 1° een **bewijs van oprichting** van de vennootschap;
- 2° een exemplaar van de **gecoördineerde statuten**
- 3° in voorkomend geval, een exemplaar van het **intern reglement**;
- 4° de **notulen van de laatste algemene vergadering**, meer bepaald tot wijziging van de statuten met het oog op de erkenning als sociale onderneming.

Wanneer de erkenning verleend is door FOD Economie, is ze geldig voor onbepaalde duur, zolang de statuten, werking en activiteiten in overeenstemming zijn met de erkenningsvoorwaarden. Daartoe voert de FOD regelmatig controles uit, onder meer door nazicht van het jaarlijks bijzonder verslag. Dit **jaarlijks bijzonder verslag** dient de vennootschap na verkrijging van de erkenning op te stellen met vermelding van:

- 1° de informatie omschreven in art. 6:120, §2 WVV (d.i. informatie over de uittreding van aandeelhouders);
- 2° de wijze waarop het bestuursorgaan toezicht houdt op de toepassing van de erkenningsvoorwaarden;
- 3° de activiteiten die de vennootschap heeft verricht ter verwezenlijking van haar voorwerp;
- 4° de middelen die de vennootschap daarvoor heeft ingezet.

Het bijzonder verslag wordt **ingevoegd in het jaarverslag** dat overeenkomstig art. 3:5-3:6 WVV wordt opgesteld en neergelegd. Wanneer de vennootschap niet verplicht is een jaarverslag op te stellen en neer te leggen, stuurt het bestuursorgaan een kopie van het bijzonder verslag naar de FOD Economie binnen zeven maanden na het afsluiten van het boekjaar. Het origineel wordt op de zetel van de vennootschap bewaard.

De erkenning kan bovendien ook ingetrokken worden, en wel op vraag van de vennootschap zelf, indien de statuten, werking of activiteiten niet meer overeenstemmen met de voorwaarden, wanneer de vennootschap ontbonden wordt of niet langer de vorm van CV heeft, of wanneer de vennootschap niet tijdig de gevraagde stukken overmaakt aan de FOD Economie in het kader van een controle.⁴⁹ Dit is nieuw ten opzichte van de VSO, waarbij geen controle nog intrekking van de kwalificatie mogelijk was door de overheid (enkel door gerechtelijke ontbinding).

De FOD haalt op haar website nog aan dat aangezien het WVV met de CVSO de vroegere VSO vervangt, VSO's die bestonden op het moment van de inwerkingtreding van het wetboek worden vermoed erkend te zijn als sociale

⁴⁸ Bijlage 3 bij het KB van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019; FOD Economie, *Erkenning als sociale onderneming*, 2019, <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-oprichten/belangrijkste-stappen-om-een-vennootschapsvormen/cooperatieve-vennootschappen/erkenning-als-sociale>.

⁴⁹ Art. 9 KB van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

onderneming.⁵⁰ Dit vermoeden kan echter weerlegd worden door de minister van Economie onder de voorwaarden vervat in nog een ander KB van 28 juni 2019.⁵¹ Dit KB werd vervelend genoeg op dezelfde datum afgekondigd als het KB dat mede de voorwaarden voor de erkenning vastlegt, maar regelt dus enkel het vermoeden van erkenning bij landbouw- en sociale ondernemingen en hoe dit weerlegd kan worden (ter uitvoering van art. 42, §1 van de wet tot invoering van het WVV), en niet de erkenning zelf. De minister van Economie kan door middel van de volgende beslissingen het wettelijk vermoeden weerleggen:⁵²

- 1° Wanneer de betrokken vennootschap na een aanvraag tot erkenning deze erkenning heeft toegekend gekregen;
- 2° Wanneer de betrokken vennootschap aan de minister of de FOD te kennen geeft dat zij afstand wenst te doen van het vermoeden;
- 3° Wanneer de betrokken vennootschap de voorwaarden voor de erkenning vervult en dergelijke erkenning heeft toegekend gekregen (slechts vanaf 1 januari 2024);
- 4° Wanneer de betrokken vennootschap de voorwaarden voor de erkenning niet vervult (slechts vanaf 1 januari 2024);
- 5° Wanneer de betrokken vennootschap geen CV is of zich tegen 1 januari 2024 niet heeft omgezet in een CV.

Het vermoeden kan dus ofwel bevestigd worden doordat het realiteit geworden is (reeds erkenning verkregen), ofwel weerlegd worden omdat gebleken is dat de vennootschap niet (meer) voldoet aan één van de voorwaarden. Om dit te kunnen controleren en de minister aldus toe te laten een beslissing te nemen, moeten vennootschappen dus de stukken uit art. 6-7 van het KB tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden overmaken.⁵³ Gebeurt dit niet, dan wordt het vermoeden van erkenning als sociale onderneming automatisch weerlegd.⁵⁴ Indien één van de vijf voorgenoemde gevallen zich voordoet, schrapt de minister de betrokken vennootschap uit de lijst van vennootschappen die vermoed zijn erkend te zijn als sociale onderneming.⁵⁵ In bijlage 2 vindt men ter illustratie een recent voorbeeld van een ministerieel besluit tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming, en tevens tot schrapping van deze vennootschap uit de hiervoor genoemde lijst.⁵⁶

⁵⁰ Art. 42, lid 4 Wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *BS* 4 april 2019; FOD ECONOMIE, *Erkenning als sociale onderneming*, 2019, <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-oprichten/belangrijkste-stappen-om-een-vennootschapsvormen/cooperatieve-vennootschappen/erkenning-als-sociale>.

⁵¹ KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, lid 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en tot vaststelling van verschillende bepalingen betreffende het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

⁵² Art. 3, §1, 1°-5° KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, lid 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en tot vaststelling van verschillende bepalingen betreffende het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

⁵³ KB van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

⁵⁴ Art. 3, §2 KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, lid 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en tot vaststelling van verschillende bepalingen betreffende het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

⁵⁵ Art. 4 KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, lid 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en tot vaststelling van verschillende bepalingen betreffende het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019; MB van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming, *BS* 4 september 2019.

⁵⁶ MB van 1 februari 2022 tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming en tot schrapping van deze vennootschap uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming.

Het is uit het tweede KB (betreffende het vermoeden van erkenning) niet duidelijk of de VSO's (die tevens CV zijn) die hun statuten tegen 1 januari 2024 niet hebben aangepast of nog geen erkenningsaanvraag hebben gedaan, daarna nog steeds het vermoeden zullen genieten of automatisch gelezen zullen worden als CV erkend als SO.

1.2.1.2.2.3 De erkenning als sociale onderneming ook voor de VZW?

In het oorspronkelijke wetsontwerp konden ook VZW's erkend worden als sociale onderneming, en wel volgens de volgende voorwaarden:⁵⁷

- 1° Zij heeft hoofdzakelijk tot doel, in het algemeen belang, een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving;
- 2° Bij vereffening wordt het vermogen dat overblijft na aanzuivering van het passief bestemd voor een bestemming die zo nauw mogelijk aansluit bij haar voorwerp als erkende sociale onderneming.

Dit zijn dus dezelfde voorwaarden als degene die in art. 8:5 WVV worden gehanteerd voor de CV, uiteraard met uitzondering van de uitkeringsbeperking (gezien de VZW sowieso geen vermogensvoordelen aan haar leden mag bezorgen), en bij de voorwaarde omtrent bestemming van het vermogen bij vereffening is de terugbetaling van de inbreng weggelaten.

Deze voorziening werd echter geschrapt door een reeks amendementen, ingediend door Kamerlid Raf Terwingen (CD&V) e.a., die aanhaalden dat VZW's omwille van het winstuitkeringsverbod uit art. 1:2-1:4 WVV sowieso *a contrario* een belangeloos doel nastreven. Zij zijn dus automatisch door hun wettelijke kenmerken sociale ondernemingen. De bijkomende erkenning zou dus voor verwarring, rechtsonzekerheid en overbodige administratieve rompslomp zorgen.⁵⁸ Deze amendementen werden aangenomen en de mogelijkheid voor VZW's om erkend te worden als sociale onderneming aldus geschrapt uit het wetboek. Deze beslissing werd gesteund door auteurs in de rechtsleer, ook zij achtten deze erkenning overbodig.⁵⁹ Onderzoek bevestigt ook dat zeer veel VZW's onder de algemene definitie van sociale onderneming vallen, en dat de meerderheid van de werknemers actief binnen de sociale ondernemingen tewerkgesteld is in VZW's.⁶⁰

Het WVV maakt nu wel voor het eerst mogelijk dat vennootschappen omgezet worden in VZW's, onder voorwaarde dat de aandeelhouders hier unaniem voor kiezen – gezien zij door deze omzetting hun recht om te delen in de vennootschapswinsten verliezen.⁶¹ Dit is logisch, gezien beide rechtsvormen nu dezelfde activiteiten kunnen uitvoeren en vennootschappen nu ook belangeloze doelen kunnen nastreven.⁶² De omgekeerde beweging is niet mogelijk, gezien het risico op misbruik dat hier bestaat (het vroegere verenigingsvermogen, dat bestemd dient te worden aan het belangeloze

⁵⁷ Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 3119/002, 469.

⁵⁸ Amendementen nrs. 38-40 en 62 (R. TERWINGEN c.s.) op het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer, nr. 3119/004, 54-56 en 92.

⁵⁹ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 267-268, nr. 25; A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, "Onerkend is onbemind. Over de erkende vennootschappen in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen" in VPG (ed.), *De nieuwe vennootschapswet - VPG studiedag 2018*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, (141) 160-161, nrs. 27, 35 en 164-165.

⁶⁰ ACADÉMIE DES ENTREPRENEURS SOCIAUX, *Baromètre des entreprises sociales en Belgique*, 2018, http://www.ces.uliege.be/wp-content/uploads/2017/12/Barome%CC%80tre2016AES_PUBLI.pdf, 30; B. HUYBRECHTS, "Social Enterprise in Belgium: A Diversity of Roots, Models and Fields", *Icsem Working Papers no. 27*, 2016, https://www.researchgate.net/publication/304460673_Social_Enterprise_in_Belgium_a_Diversity_of_Roots_Models_and_Fields_In_the_context_of_the_International_Comparative_Social_Enterprise_Models_ICSEM_project, 7.

⁶¹ Art. 14:31-14:36 WVV; Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 331.

⁶² A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 271, nr. 31.

doel, zou namelijk uitgekeerd kunnen worden aan de aandeelhouders, wat absoluut niet de bedoeling is.⁶³ De VZW kan echter wel omgezet worden in een vennootschap met verminderd winstuitkeringsdoel, namelijk een CV erkend als SO of erkende CVSO.⁶⁴

1.3 Een vergelijking tussen beide regimes

De gelijkenissen en de verschillen tussen beide regimes worden hieronder bondig samengevat in een vergelijkende tabel. Sommige zaken zijn lichtjes anders geformuleerd in de twee wetboeken, maar beogen hetzelfde resultaat. Een analyse en besluit volgen erna.

VSO	CVSO
Mogelijk bij alle vennootschappen met rechtspersoonlijkheid behalve de Europese vennootschap en de Europese coöperatieve vennootschap	Enkel mogelijk bij de CV
(geen hoofdzakelijk doel vooropgesteld; het enige doel van vennootschappen was toen nog het winstoogmerk; Art. 661 vermeldt wel dat VSO's ' niet gericht zijn op de verrijking van de vennoten ')	Hoofdzakelijk tot doel in het algemeen belang , een positieve maatschappelijke impact te bewerkstelligen op de mens, het milieu of de samenleving
Vennoten streven geen of beperkt vermogensvoordeel na; Het beperkt rechtstreeks vermogensvoordeel mag maximum 6% zijn van het werkelijk door de vennoot gestorte bedrag aandelen	Enig vermogensvoordeel , rechtstreeks of onrechtstreeks, mag maximum 6% zijn van het werkelijke door de vennoot gestorte bedrag aandelen
Statuten omschrijven nauwkeurig het sociaal oogmerk van de activiteiten die men overeenkomstig het doel verricht, het verlenen van een onrechtstreeks vermogensvoordeel aan vennoten mag niet het voornaamste oogmerk zijn	Statuten omschrijven het voorwerp waarbij duidelijk is dat dit dienstig is tot positieve maatschappelijke impact op mens, milieu of samenleving
Statuten omschrijven de wijze van winstbesteding overeenkomstig het intern en extern oogmerk , de hiërarchie van de statuten en de wijze van reserves vormen	Bedrag van het dividend wordt pas bepaald na de bepaling van bedrag voorbehouden voor projecten of bestemmingen dienstig tot voorwerp
Niemand neemt deel aan stemming AV met meer dan 10% van de stemmen verbonden aan aandelen, dit wordt 5% wanneer één of meer vennoten in dienst van de vennootschap zijn	Geen enkele aandeelhouder mag deelnemen aan stemming AV met meer dan 10% van de stemmen verbonden aan aandelen
Bestuur brengt jaarlijks bijzonder verslag uit met: 4° Wijze van toezicht op sociaal oogmerk 5° Uitgaven inzake investeringen, werkingskosten en bezoldigingen die bijdragen tot sociaal oogmerk Ingevoegd bij jaarverslag	Bestuur stelt jaarlijks bijzonder verslag op met: 6° Informatie uit art. 6:120, §2 WVV (m.b.t. uittreding aandeelhouders) 7° Wijze van toezicht op erkenningsvoorwaarden 8° Activiteiten verricht ter verwezenlijking voorwerp 9° Middelen hiervoor ingezet

⁶³ Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001, 331.

⁶⁴ Art. 14:37-14:45 WVV.

	Ingevoegd bij jaarverslag (indien niet verplicht jaarverslag neer te leggen → kopie aan FOD, origineel op zetel)
Statuten bevatten regels die personeel de kans geven om vennoot te worden (+ regels die personeel dat niet meer in dienst is, de kans geven om uit te treden)	(geen equivalent)
(geen equivalent)	Aandeelhouders kunnen bij uittreding enkel het nominaal bedrag van hun inbreng uitgekeerd krijgen
(geen equivalent)	Mandaat van de bestuurder is onbezoldigd , tenzij AV beperkte onkostenvergoeding of presentiegeld toelaat
Vermogen dat overblijft na aanzuivering van passief, terugbetaling van inbreng, en na vereffening krijgt een bestemming zo nauw mogelijk aansluitend bij sociaal oogmerk	Vermogen dat overblijft na aanzuivering van passief, terugbetaling van inbreng, en na vereffening krijgt een bestemming zo nauw mogelijk aansluitend bij voorwerp
Toevoeging "met sociaal oogmerk"	Toevoeging "erkend als sociale onderneming"
Art. 663 sanctie bij niet-voldoen	
VZW kon VSO worden; Vennootschap (al dan niet met SO) kon geen VZW worden; 'Kapitalistische' vennootschap kon VSO worden bij unanimitieit (wegens verlies vermogensvoordeel)	VZW kan CVSO worden (o.w.v. uitkeringsbeperking); Vennootschap kan VZW worden bij unanimitieit (wegens verlies vermogensvoordeel); Andere vennootschappen (BV, NV, CV vooral gericht op winstuitkering) kunnen geen CVSO worden
Geen aanvraag of erkenning nodig; benaming mocht gewoon aangenomen worden door elke vennootschap die aan de voorwaarden voldeed	Voorafgaande aanvraag bij FOD , toekenning door minister : 10° Aanvraagformulier 11° Bewijs van oprichting 12° Gecoördineerde statuten 13° Intern reglement 14° Notulen laatste AV ! FOD kan bijkomende info vragen, aanvraag kan geweigerd worden indien statuten, werking of activiteiten niet voldoen aan voorwaarden
Vooral statutaire voorwaarden + jaarlijks bijzonder verslag	Erkenningsprocedure omvat veel meer dan enkel statutenwijziging, screening van gehele vennootschap (zowel statuten, werking als activiteiten) + verplichting jaarlijks bijzonder verslag
Enkel a posteriori controle mogelijk d.m.v. gerechtelijke ontbinding	A priori controle op de instroom door overheid + regelmatige controles na erkenning of voorwaarden vervuld blijven (bijkomende inlichtingen), sancties mogelijk (straffe van nietigheid + intrekking)
	Toekenning erkenning bij MB (publicatie in BS en website FOD Economie)

	Wettelijk vermoeden dat VSO's (die CV zijn) voldoen aan erkenningsvoorwaarden CVSO, maar ook hierop controle
--	---

Het valt meteen op dat een groot deel van de principes uit het VSO-systeem behouden zijn gebleven. De CVSO is dan ook niet voor niets diens opvolger. Een eerste gelijkenis die niet onbelangrijk is, is de begrenzing van het vermogensvoordeel op 6% van het aandeel. Deze voorwaarde is van groot belang, gezien ze duidelijk het onderscheid maakt met de andere, zogenoemde 'kapitalistische' vennootschappen. Vennootschappen met de erkenning kunnen door dit principe dan ook niet uit zijn op veel winst voor hun aandeelhouders. Vervolgens hebben we het doel of oogmerk dat door de wet dan wél vooropgesteld wordt in deze vennootschapsvarianten, nl. het 'sociaal oogmerk' en anderzijds het 'doel van algemeen belang met maatschappelijke impact'. Het wordt tweemaal anders verwoord, maar men kan uitgaan van eenzelfde betekenis; deze vennootschappen stellen een ander (belangeloos en sociaal) doel voorop dan de pure winstuitkering. Hierop sluit de voorwaarde aan dat het bedrag van de dividenden pas wordt vastgelegd na de bestemming dienstig tot het doel. Met voorgaande bepaling heeft het WVV dit element nog iets sterker willen opleggen dan het W.Venn., maar globaal gezien geldt hetzelfde principe. Zo ook het feit dat het gewicht van de stemmen in de algemene vergadering gelijk wordt getrokken vanaf iemand meer dan 10% van de aandelen heeft. De voorwaarde dat dit teruggebracht werd naar 5% van de stemmen indien één van de vennoten personeelslid was van de vennootschap werd evenwel geschrapt. De verplichting tot neerleggen van het jaarlijks bijzonder verslag bleef ook behouden, al vraagt het WVV om meer informatie dan zijn voorganger – d.i. extra informatie omtrent de uittreding van aandeelhouders uit art. 6:120, §2 WVV, en niet enkel de rapportering over de uitgaven maar ook over de activiteiten die men verricht ter verwezenlijking van het voorwerp. Men zou kunnen stellen dat met betrekking tot het bijzonder verslag ook een hiaat in de vorige wetgeving gedicht is, namelijk met de nieuwe verplichting voor vennootschappen die niet gehouden zijn een jaarverslag neer te leggen om het bijzonder verslag alsnog aan de FOD Economie te bezorgen. Het zou kunnen dat dergelijke vennootschappen zich vroeger op deze lacune beriepen om geen bijzonder verslag in te dienen, omdat dit normaliter bij het jaarverslag gevoegd moest worden. De laatste noemenswaardige gelijkenis om aan te stippen is de voorwaarde dat het vermogen dat overblijft na vereffening in beide regimes een bestemming dient te krijgen die zo nauw mogelijk aansluit bij het voorwerp/sociaal oogmerk van de vennootschap.

Het eerste grote, zeer duidelijke verschil is uiteraard de beperking van de erkenning als sociale onderneming tot enkel de CV, terwijl vroeger alle vennootschapsvormen VSO konden worden. Wat verder nieuw is, is dat de aandeelhouders bij uittreding enkel nog de nominale waarde van hun inbreng kunnen terugkrijgen, verder niets, en dat het mandaat van de bestuurder in principe onbezoldigd is – tenzij de algemene vergadering beslist hem een beperkte vergoeding toe te kennen. Iets wat wel in het verleden blijft – en misschien maar goed ook (zie verder) – is de verplichting om personeel de kans te geven vennoot te worden. Ook de mogelijke omzettingen zijn beduidend veranderd, dit omdat commerciële activiteiten nu ook mogelijk zijn in VZW's, en omdat de andere vennootschappen geen sociale onderneming meer kunnen worden gezien ze niet kunnen voldoen aan de voorwaarden (in de eerste plaats: CV zijn). Wat nog een groot verschil uitmaakt, is het contrast tussen de vroegere situatie zonder aanvraag- of erkenningsprocedure en de huidige, veel uitgebreidere aanvraagprocedure bij de FOD Economie. De erkenning gebeurt bovendien ook bij ministerieel besluit, dat gepubliceerd wordt in het Belgisch Staatsblad en op de website van de FOD – dus veel formeler dan de vroegere 'spontane' kwalificatie als VSO op eigen initiatief en zonder controle. Die gebeurde ook hoofdzakelijk door statutaire aanpassingen, aangevuld met de jaarlijkse neerlegging van het bijzonder verslag, in tegenstelling tot de procedure van vandaag de dag, die veel ruimer is dan enkel een statutenwijziging. Het gaat namelijk om een volledige screening van de vennootschap, en uiteraard ook nog het jaarlijks bijzonder verslag.

Ten slotte is er een laatste groot verschil tussen het controle-vrije systeem van vroeger enerzijds, en de regelmatige controles van nu anderzijds. De VSO kon enkel *a posteriori* gecontroleerd worden, namelijk door middel van de

gerechtelijke ontbindingsprocedure die dan ook nog gestart moest worden door de vordering van een vennoot, belanghebbende derde of het openbaar ministerie. Hiervan zijn thans geen toepassingsgevallen bekend.⁶⁵ Het aannemen van de naam kon dus zonder enige controle of toezicht van de overheid gebeuren, wat de legitimiteit van de kwalificatie niet ten goede kwam. In het nieuwe systeem wordt de vennootschap uiteraard meteen door de overheid (FOD Economie) gescreend bij de aanvraagprocedure, en ontvangt zij slechts een erkenning wanneer deze het terecht acht. De overheid heeft zo dus rechtstreeks controle over de instroom aan CV's erkend als sociale onderneming, wat het meteen een sterker merk maakt. Controle nadien is ook mogelijk, en gebeurt normaal gezien zelfs sowieso jaarlijks door de FOD bij het neerleggen van het bijzonder verslag. De FOD kan bovendien ook nog naar eigen goeddunken extra controles uitvoeren, en mag zelfs bovenop alle vereiste stukken die ingediend worden bij de aanvraag, nog om verdere inlichtingen en stukken vragen. De sanctie van intrekking kan zodus op verschillende momenten uitgeoefend worden, en deze controle- en sanctiemogelijkheid behoeft niet eens een gerechtelijke procedure. Deze laatste hervorming komt uit de wetgeving zelf minder duidelijk naar voren, maar wordt eerder opgemerkt in de rechtsleer als significant verschil. Aldaar wordt het bestempeld als één van de meest doorslaggevende onderscheidende factoren tussen de twee systemen.⁶⁶ Zo wordt geponeerd dat de CVSO een sterker merk kan zijn dan de VSO was, vooral door de *a priori* controle bij aanvraag. De controle op de instroom (door de strenge erkenningscriteria en aanvraagprocedure) geeft meer vertrouwen en legitimiteit aan het label. Dit wel enkel op voorwaarde dat deze filtering ook serieus wordt genomen door de overheid en de controle achteraf (door middel van het bijzonder verslag en de willekeurige controles van de FOD Economie) regelmatig en degelijk wordt uitgevoerd, zodat misbruik geen kans krijgt en de naam niet lukraak en zonder fundament gebruikt wordt.⁶⁷ Anderen vinden echter dat deze strenge erkenningsprocedure getuigt van wantrouwen tegenover de sociale sector.⁶⁸

Om de wissel tussen de twee regimes te versoepelen is er ook nog sprake van het wettelijke vermoeden dat VSO's die CV zijn, automatisch voldoen aan de voorwaarden om erkend te worden als sociale onderneming. Ook hierop bestaan er controles, zoals eerder al besproken. Het gaat hier strikt genomen niet echt om een 'verschil' tussen de twee kwalificaties, maar eerder om een overgangsmaatregel.

⁶⁵ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 293, nr. 70.

⁶⁶ H. CULOT, N. TISSOT, "Le cadre juridique de la société coopérative et les perspectives d'avenir" in X, *La société coopérative: nouvelles évolutions*, Brussel, Larcier, 2018, (11) 27; A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 293, nr. 70.

⁶⁷ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 293, nrs. 70 en 72.

⁶⁸ D. VAN GERVEN, "De coöperatieve vennootschap, de erkende vennootschappen, de feitelijke vereniging, de VZW, de IVZW en de stichtingen", *TBH* 2018, afl. 9, nr. 35.

2 De CVSO in de praktijk

Om de erkenning voor CV's als sociale onderneming gefundeerd te kunnen beoordelen, moet men eerst kijken naar het verloop van de procedure in de praktijk. Dit wordt in dit hoofdstuk gedaan door enerzijds het huidige landschap van CVSO's te schetsen, en anderzijds in gesprek te treden met een ervaringsdeskundige

2.1 Een korte schets van het huidige landschap: cijfers en voorbeelden

2.1.1 Cijfers

Er bestaat weinig cijfermateriaal dat de sector van de CVSO's beter kan toelichten, of althans zijn er weinig onderzoeken te vinden die zich daarop toespitsten. Dit kan uiteraard liggen aan het feit dat de rechtsvorm relatief nieuw is, en vooral dat het nieuwe recht nog niet volledig toegepast is op de vandaag actieve vennootschappen, gezien zij pas tegen 1 januari 2024 verplicht zijn zich om te zetten. Zelfs de *Belgian Cooperative Monitor* weet er niet veel over te vertellen, behalve dat in 2021 608 van de 19.607 actieve ingeschreven coöperatieve vennootschappen (alle mogelijke rechtsvormen: CVBA, CVOA, CV, Europese coöperatieve vennootschap enz.) erkend waren als sociale onderneming, dat is zo'n 3,1%. Dit percentage is met inbegrip van alle nog niet omgezette VSO's (die CV zijn), waarvan vermoed wordt dat ze voldoen aan de erkenningsvoorwaarden. Daarvan had 20% ook de NRC-erkenning, en dus de titel van 'erkende CVSO' verdiend.⁶⁹

Even ter vergelijking met 2015 (toen het uiteraard nog ging om VSO's): er werden toen 701 vennootschappen met sociaal oogmerk geteld (alle vennootschapsvormen), waarvan er 83 destijds erkend waren door de NRC op basis van coöperatieve principes.⁷⁰ Van de 618 overgebleven vennootschappen waren er 464 coöperatieve vennootschappen (eender welke vorm; vooral CVBA's), waaruit men afleidt dat 88% van alle VSO's in de realiteit coöperatief waren, erkend door de NRC of niet – oftewel 547 van de 701 vennootschappen. Het aantal VSO's was tussen 2005 en 2015 zeer duidelijk in een stijgende lijn, zoals eerder al aangehaald, en dit over alle vennootschapsvormen heen (zowel CVBA's, CVOA's als andere vennootschappen).⁷¹

2.1.2 Voorbeelden

Gezien het gebrek aan meer informatie over de specifieke invulling van CVSO's, zal het volgende onderdeel bestaan uit een aantal willekeurige voorbeelden van CV's erkend als SO (soms ook erkende CV's, en dus erkende CVSO's). Dit om het abstracte concept van 'de sociale onderneming' wat meer kleur te geven.

Aster legt zonnepanelen op sociale woningen en wil zo energiearmoede tegengaan. 67 sociale huisvestingsmaatschappijen zijn coöperant van deze vennootschap.⁷²

Klimaan is een burgerbeweging die streeft naar een klimaatneutrale en duurzame samenleving in Mechelen. Deze organisatie bestaat enerzijds uit een VZW, en anderzijds een CV erkend als SO. De CV houdt zich bezig met investeringsprojecten om zelf hernieuwbare energie op te wekken. Op 7 november 2019 kreeg Klimaan CV de erkenning door de Nationale Raad voor de Coöperatie (NRC) als "erkende coöperatieve vennootschap". Een paar dagen later, op 13 november 2019 ontvingen ze ook de erkenning als "sociale onderneming". Sindsdien gaan ze door het leven als Klimaan CVSO.⁷³

⁶⁹ STAESSENS, F. DUFAYS, A. BILLIET, *Belgian Cooperative Monitor 2021*, Leuven, Cera, 2021, 11.

⁷⁰ DUFAYS, F., MERTENS, S., *Belgian Cooperative Monitor 2017*, Leuven, Brussel, Cera & Febecoop, 2017, 13.

⁷¹ DUFAYS, F., MERTENS, S., *Belgian Cooperative Monitor 2017*, Leuven, Brussel, Cera & Febecoop, 2017, 14.

⁷² ASTER, *ASTER cv erkend als sociale onderneming*, 2021, <https://aster.prezly.com/aster-cv-erkend-als-sociale-onderneming>.

⁷³ KLIMAAN, *Wie zijn we?*, 2019, <https://coop.klimaan.be/klimaan/>.

De Broeikas is een ecologisch verbouwde schuur waar men kan co-werken, die men kan huren om workshops te geven, etc.⁷⁴

REWIND staat voor Re-integratie van (Ex-)gedetineerden via Werk op een INclusieve en Duurzame manier. Hier doet men aan (land)bouwen met en voor ex-gedetineerden.⁷⁵

SCWITCH is een coöperatie 'met sociaal oogmerk' [sic] van, door en voor de socioculturele sector door middel van dienstverlening die organisaties versterkt in hun zakelijk management.⁷⁶ Op de website wordt deze vennootschap nog benoemd als CVBA-SO, en de statuten die er te raadplegen zijn, zijn nog niet aangepast in overeenstemming met het nieuwe WVV. Vandaar waarschijnlijk de nog ouderwetse benamingen, zoals ook de kwalificatie 'met sociaal oogmerk' die onder nieuw recht uiteraard niet meer bestaat. Indien SCWITCH haar statuten niet meer wijzigt voor 1 januari 2024, zal ze vanaf dan benoemd worden als CV erkend als sociale onderneming (gebaseerd op het wettelijk vermoeden dat bestaande VSO's voldoen aan de voorwaarden voor erkenning, zie hoger).

Collectief Goed is een erkende coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk, die mensen en middelen bijeenbrengt om goed wonen voor iedereen haalbaar te maken. Collectief Goed verwerft, renoveert en verhuurt leegstaande huizen, ten behoeve van grote gezinnen met een klein budget.⁷⁷

Incofin, een internationale organisatie die doet aan investment management, neemt in België de vorm aan van een CVSO.⁷⁸

Elecoo is opnieuw een burgercoöperatie die investeert in hernieuwbare energie (zoals zonne-energie, windenergie en laadpalen). Deze organisatie is een erkende CVSO, dus zowel een erkende coöperatieve vennootschap als erkend als sociale onderneming.⁷⁹

Mirto is een maatwerkbedrijf dat gespecialiseerd is in drukwerk, pakjes inpakken en verzenden en groenonderhoud. Ze stellen meer dan 350 mensen te werk, de meesten met een afstand tot de reguliere arbeidsmarkt. Het is een fusie van het vroegere Nevelland uit Gent en Revam uit Eeklo. Mirto is de overkoepelende naam voor Mirto VZW en Mirto Print CV erkend als SO. Deze laatste huisvest hun drukkerij in Gent, het vroegere Nevelland Graphics.⁸⁰

De CV's erkend als sociale onderneming zijn dus verspreid over een brede variatie aan sectoren.

Uit dit bescheiden marktonderzoek valt op te merken dat veel CVSO's op hun website nog (foutief) vermelden dat ze een coöperatieve vennootschap met sociaal oogmerk zijn (soms CVBA-SO). Dit klopt natuurlijk niet meer, volgens het WVV moet dit 'erkend als sociale onderneming' zijn. Dit is uiteraard nog een restant van de VSO, nog niet alle vennootschappen zijn volledig omgezet en hebben hun statuten, benamingen en erkenningen reeds aangepast aan de nieuwe wetgeving, zoals eerder al aangehaald. Ze hebben hiervoor nog tijd tot 1 januari 2024, vanaf dan gebeurt de omzetting automatisch in het best aansluitende equivalent van het WVV. De *Belgian Cooperative Monitor 2021* meldt dat aan het begin van 2021 slechts 2% van de coöperaties hun statuten reeds hadden aangepast, dat zijn er 385.⁸¹

⁷⁴ DE BROEIKAS, *Coöperatief*, 2022, <https://www.debroeikas.be/cooperatief/>.

⁷⁵ REWIND, *REWIND: (LAND)BOUWEN MET EN VOOR EX-GEDETINEERDEN*, 2022, <https://rewindvlaanderen.weebly.com/home.html>.

⁷⁶ SCWITCH, *Over SCWITCH*, 2022, <https://scwitch.be/over-scwitch/>.

⁷⁷ COLLECTIEF GOED, *Bouwen aan wonen voor iedereen*, 2020, <http://collectiefgoed.be/>.

⁷⁸ INCOFIN, *About us*, 2022, <https://incofin.com/about-us/>.

⁷⁹ ELECOO, *Publicaties*, 2021, <https://www.elecoo.be/info-1/publicaties>.

⁸⁰ MIRTO, *Over Mirto*, 2021, <https://www.mirto.be/over-mirto>.

⁸¹ M. STAESSENS, F. DUFAYS, A. BILLIET, *Belgian Cooperative Monitor 2021*, Leuven, Cera, 2021, 11.

2.2 De ervaring en opinie van een expert in het vakgebied

In het kader van deze scriptie werd een interview afgenomen met mr. Xanne Holvoet, advocate bij Impact advocaten gespecialiseerd in het vennootschaps- en verenigingsrecht en ervaringsdeskundige in het begeleiden van vennootschappen die erkend wilden worden als sociale onderneming. De ervaring en opinie van mr. Holvoet brengen een meer praktijkgericht standpunt bij aan dit onderzoek, wat van groot belang is om te kunnen bepalen of het nieuwe systeem van de erkenning als sociale onderneming naar behoren werkt.

Mr. Holvoet bevestigt dat er bij de voorbereiding van het nieuwe wetboek aan gedacht werd om de rechtsvorm van de CV volledig te schrappen, gezien de grote overeenkomst met de BV in het vorige wetboek (zie ook hoger). Dankzij protest van de sector en de bestaande coöperatieve vennootschappen is het niet zo ver gekomen, wel integendeel. Door de erkenning als sociale onderneming (eigenlijk een loutere vervanging/verbetering van het statuut als vennootschap met sociaal oogmerk, ondanks de licht gewijzigde naam) te beperken tot de CV's, heeft men eigenlijk meteen een boost willen geven aan het coöperatieve gedachtegoed en de 'echte' coöperaties die voorheen klaagden dat er geen specifieke rechtsvorm meer voor hen bestond. Het standpunt van mr. Holvoet is dan ook dat het label van de sociale onderneming sterker is geworden dankzij de koppeling met het coöperatieve element dat nu door wettelijke verankering veel sterker aanwezig is in het DNA van CV's.

In haar ervaring verloopt de aanvraagprocedure tot erkenning als sociale onderneming redelijk vlot, de CV's die zij reeds begeleidde bij hun procedure naar de erkenning zijn steeds redelijk snel erkend geweest. Uiteraard ligt dat ook aan een goede voorbereiding – het is natuurlijk niet enkel een kwestie van het formulier in te vullen en op te sturen, maar eerder van het goed overleggen over doelstellingen, het voorbereiden van stemmingen in algemene vergaderingen en het in orde brengen van de vereiste documenten. Mr. Holvoet noemt de voorwaarden op zich redelijk strak maar duidelijk; dit moet uiteraard uitgelegd en overlopen worden met de aandeelhouders, maar wanneer er snel eensgezindheid is of men er allen van overtuigd is dat men voor die erkenning wil gaan, is het wel snel aangepast. De procedure via de FOD Economie loopt ook steeds vlot vertelt ze, eens men weet wat er moet gebeuren en waar men moet zoeken is het een vlotte en duidelijke afhandeling. Ze haalt aan dat de laatste cliënt die ze begeleid heeft bij het aanvragen van de erkenning twee maanden na het indienen van de aanvraag al haar erkenning had. Dit ging uiteraard wel vooraf door een statutenwijziging, die door mr. Holvoet voorbereid en begeleid werd doorheen het interne proces binnen de vennootschap zelf, en daarna moest deze nog goedgekeurd worden door de notaris, alvorens het volledige dossier met alle documenten verstuurd kon worden. In totaal was men dus wel iets meer tijd kwijt, maar globaal gezien zitten er geen grote struikelblokken in de erkenningsprocedure.

Bij de vraag of sommige vennootschappen aarzelen of de stap niet zetten naar een erkenning omdat ze zich te beklemd voelen door de voorwaarden, zegt mr. Holvoet dat er opmerkingen komen uit verschillende hoeken. Sommige coöperaties vinden de huidige voorwaarden zelfs nog niet streng genoeg, ze zijn er nog niet van overtuigd dat dit nu een degelijk rechtsvorm is voor de 'echte' coöperatieven. Anderzijds zijn er dan ook CV's die niet voor de erkenning gaan omwille van de begrenzing op de vermogensuitkering op 6%, de impact op de vermogensvoordelen voor de aandeelhouders is te groot volgens hen. In het kader van de nodige statutenwijziging zijn er vaak vragen over hoe men controle kan houden over de vennootschap – omdat er in principe gelijk stemrecht geldt voor alle aandeelhouders – maar door middel van bijvoorbeeld quorumvereisten kan men wel elementen opnemen om ervoor te zorgen dat bepaalde aandeelhouders hun doorslaggevende stem behouden. Gezien men hier wel creatief mee kan omgaan, is dit dus minder vaak een probleem dat ondernemingen tegenhoudt om de erkenning aan te vragen. Er zijn dus verschillende kritieken op de erkenning en de voorwaarden, maar gezien deze uit de twee uitersten komen (nl. 'echte' coöperaties die zo veel mogelijk de coöperatieve principes willen verankeren vs. meer 'kapitalistische' vennootschappen, waar men vooral uit is op winstverdeling onder de aandeelhouders) is dat wel een beetje te kaderen; voor deze groepen zal het namelijk nooit genoeg in hun voordeel zijn.

Wanneer we spreken over de omzetting van VSO's naar andere vennootschapsvormen omwille van de afschaffing door het WVV, komt al snel ter sprake dat sinds de inwerkingtreding de meeste CV's zelfs BV's zijn geworden, en dat deze vennootschappen hun erkenning of label dus niet kunnen behouden. Ook zullen sommige vroegere VSO's die een andere vennootschapsvorm hadden dan de CV, nu met de sterkere verankering van coöperatieve elementen in de CV misschien minder snel geneigd zijn zich om te zetten naar een CV om hun erkenning te kunnen behouden. Er wordt namelijk wel vermoed dat VSO's voldoen aan de voorwaarden om nu een CVSO te worden, maar gezien nog niet alle vennootschappen hun statuten aangepast hebben aan de nieuwe wetgeving, zullen er in de nabije toekomst nog veel vennootschappen die nu nog als VSO gekwalificeerd worden dit sociale oogmerk kwijtraken. Men heeft namelijk nog de tijd tot 1 januari 2024 om zich om te vormen, vanaf dan veranderen alle nog niet aangepaste vennootschappen automatisch in de meest aansluitende nieuwe rechtsvorm. Bovendien worden vroegere VSO's nu wel verondersteld te voldoen aan de voorwaarden, terwijl zij hier helemaal nog nooit op gecontroleerd zijn. Om de erkenning te behouden moeten zij elk jaar een bijzonder rapport indienen en de FOD Economie zal controleren of ze wel echt aan de voorwaarden voldoen. Hierdoor zullen waarschijnlijk in de komende jaren nog heel wat 'oneigenlijke' CVSO's hun erkenning ingetrokken zien. Eén ding is zeker: we zullen ten opzichte van het VSO-regime veel vennootschappen die toen als sociaal gemarkeerd werden verliezen door enerzijds de beperking tot de CV's en anderzijds de strengere voorwaarden en controle. Men kan zich natuurlijk ook afvragen of dat geen goede zaak is, gezien de strengere erkenningsprocedure en controle zullen enkel écht overtuigde vennootschappen zich aanmelden – geen 'profiteurs' – en zullen minder 'oneigenlijke' sociale vennootschappen het label kunnen behouden wanneer ze niet (meer) aan de voorwaarden voldoen. Misschien is de erkenning dan wel waarheidsgetrouwer en kwaliteitsvoller dan voorheen?

Een 'ideale vennootschapsvorm' voor een sociale onderneming is moeilijk zomaar te bedenken, maar mr. Holvoet benadrukt wel dat het een beetje overdreven is om zulk label enkel voor te behouden voor de CV. Ze heeft namelijk ervaring met zowel verenigingen, stichtingen als vennootschappen in het algemeen die beschouwd kunnen worden als 'sociale ondernemingen' in de brede zin, dus zo'n erkenning – zeker met die naam – enkel voorbehouden voor CV's noemt ze nogal kortzichtig. De erkenning is zowat gehijackt door de CV's omwille van de radicale ommezwaai die men oorspronkelijk wou maken met het WVV, en de nadruk op de coöperatieve en sociale elementen in CV's is lichtelijk doorgeslagen. Mr. Holvoet voegt nog toe dat de sector van de *social profit* uiteraard voor het grootste deel bestaat uit VZW's, en niet uit vennootschappen. Waarom bestaat zo'n label van 'sociale onderneming' dan ook niet voor verenigingen?

Het laatste onderwerp waar we op focussen zijn de werkpuntjes van het huidige systeem. De eerste suggestie die mr. Holvoet heeft voor de wetgever is dat de voorwaarden en andere bepalingen over de erkenning wel wat duidelijker geformuleerd zouden kunnen worden voor leken. Dit is op zich het geval voor wetgeving in het algemeen, maar het is jammer dat je voor dergelijke relatief simpele aanvraag eigenlijk sowieso een juridisch expert onder de arm moet nemen. Veel vennootschappen begrijpen niet goed wat de erkenning juist inhoudt, en wat het verschil is met andere erkenningen, en al helemaal niet aan welke voorwaarden ze moeten voldoen en hoe ze hun documenten in orde brengen voor de aanvraag. Een CV die reeds voldoet aan de voorwaarden – een statutenwijziging vereist weliswaar steeds de tussenkomst van een juridisch professional, ook al is het enkel de notaris om de akte te verlijden – zou eigenlijk volledig zelf de aanvraag moeten kunnen doen zonder hulp van een advocaat. Het is natuurlijk nog maar de vraag of dergelijke CV's überhaupt bestaan, die reeds 'uit zichzelf', zonder aanleiding volledig voldoen aan de voorwaarden. Maar het punt dat de wetgeving wel wat duidelijker en 'in mensentaal' geformuleerd zou mogen worden staat natuurlijk als een paal boven water. Het is trouwens ook helemaal niet praktisch dat de bepalingen omtrent de erkenning verspreid staan over 2 artikels uit het wetboek, een Koninklijk Besluit en de website van de FOD Economie (voor de praktische informatie over de effectieve aanvraagprocedure). Dat zijn drie plekken met verschillende, elkaar aanvullende informatie die je moet kennen, kunnen vinden, de relevante bepalingen uit selecteren en begrijpen. Dit is te complex voor leken, en dit kan echt wel simpeler en duidelijker. Ten slotte heeft mr. Holvoet het over de bekendheid van de erkenning. Hoewel dit niet per se de verantwoordelijkheid is van de wetgever (misschien eerder van de FOD Economie), zou men er toch goed aan doen dit wat te promoten en onder de aandacht te brengen. Ze heeft gemerkt dat wanneer zij of haar collega's van Impact

advocaten dit aanbrengen in relevante dossiers, het vaak het eerste is dat cliënten er over horen. Het is zonde dat geschikte kandidaten voor de erkenning er geen weet van hebben en zich dus ook niet kunnen aanmelden, op die manier lijkt dergelijke erkenning en de procedures die ervoor bestaan geen nut te hebben.

3 Alternatieven en aanbevelingen om het huidig systeem te verbeteren

In dit laatste hoofdstuk zal er gekeken worden naar alternatieve rechtsvormen voor sociale ondernemingen die bestaan in het buitenland, en zullen enkele suggesties geformuleerd worden aan de wetgever ter verbetering van het huidige regime van de CVSO.

3.1 Alternatieven in het buitenland

Bij deze wordt kort besproken welke rechtsvormen andere landen in de aanbieding hebben voor vennootschappen die zich toch willen wagen aan een (bijkomend) sociaal oogmerk. Deze zullen kort benoemd maar niet uitgebreid besproken worden om deze scriptie niet onnodig lang te maken.

Als eerste nemen we een kijkje in het **Verenigd Koninkrijk**, daar bestaat sinds 2005 de zogenaamde **Community Interest Company** (hierna: CIC). Deze is vergelijkbaar met de sociale onderneming op een aantal vlakken. Ze kan zowel bestaan in een *for-profit* vennootschapsvorm (de '*company limited by shares*', vergelijkbaar met een Belgische vennootschap met beperkte aansprakelijkheid) als in een *not-for profit* vorm (de '*company limited by guarantee*', een vennootschap van eerder *non-profit* aard waarin leden beperkte aansprakelijkheid hebben).⁸² Deze opdeling doet denken aan het oorspronkelijke ontwerp voor de erkenning als sociale onderneming, waarbij het de bedoeling was dat deze zowel voor een vennootschap met winstoogmerk (de CV) als voor een vereniging zonder winstoogmerk (de VZW) beschikbaar zou zijn. Dat voorstel heeft zoals reeds gezegd de definitieve versie van het WVV niet gehaald. Andere gelijkenissen, die de CIC reeds deelde met de VSO en nu ook met de CVSO, waren de beperking op winstuitkeringen,⁸³ de bestemming van het overblijvend vermogen na vereffening aan het doel van algemeen belang⁸⁴ en het jaarlijks verslag.⁸⁵ Een nieuwe gelijkenis met de invoering van de CVSO is de erkenning door de overheid en de controle op de naleving van de voorwaarden. Een 'verschil' is wel dat de CIC actief door de Britse wetgever wordt gepromoot, onder meer door een verhoging van de maximale uitkering aan vennoten en enkele fiscale voordelen,⁸⁶ waardoor het jaarlijks aantal oprichtingen in verhouding aanzienlijk hoger ligt dan bij de CVSO.⁸⁷ De CIC kan over het algemeen dus meer als een succes beschouwd worden, ook al zijn cijfers niet per se een waardemeter voor het regelgevend kader (zoals eerder vermeld bij de VSO). De CIC kreeg echter eerder de stempel van 'succesvol' dankzij de promotie door de Britse overheid en de bijhorende gunstige maatregelen, dewelke beide eerder ontbreken bij de CVSO. Dit was reeds het geval bij de VSO, hoewel hieraan toch enkele – weliswaar beperkte – fiscale en sociale voordelen verbonden waren, die nu schijnbaar volledig zijn weggevallen.

Vervolgens wordt de **Amerikaanse Benefit Corporation** besproken. Deze is aanzienlijk verschillend van de CVSO en de CIC, omwille van het gebrek aan overheidserkenning en begrenzing van de winstuitkering.⁸⁸ Men rekent voor het toezicht op het nastreven van de '*public benefit*' vooral op de aandeelhouders zelf, die daartoe over een soort bestuurdersaansprakelijkheidsclaim beschikken.⁸⁹ Daarnaast rekent men ook op het principe van de vrije markt om controle

⁸² R. ESPOSITIO, "The Social Enterprise Revolution in Corporate Law: A Primer on Emerging Corporate Entities in Europe and the United States and the Case for the Benefit Corporation", *William & Mary Business Law Review* 2013, afl. 2, (639) 675; A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 294, nr. 73; S. LLOYD, "Transcript: creating the CIC", *Vermont Law Review* 2010, afl. 35, (31) 40-41; D.B. REISER, "Governing and Financing Blended Enterprise", *Chicago-Kent Law Review* 2010, afl. 85, (619) 631.

⁸³ Art. 17 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

⁸⁴ Art. 23 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

⁸⁵ Art. 26 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

⁸⁶ Part 5B of Income Tax Code 2007.

⁸⁷ REGULATOR OF COMMUNITY INTEREST COMPANIES, *Annual Report 2016-2017*, 2017, <https://www.gov.uk/government/publications/cic-regulator-annual-report-2016-to-2017>, 14.

⁸⁸ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 295, nr. 74.

⁸⁹ M. VERHEYDEN, "Public Reporting by Benefit Corporations, Importance, Compliance and Recommendations", *Hastings Business Law Journal* 2017-2018, afl. 14, (37) 52-55.

uit te oefenen, namelijk door de verplichte publicatie van het jaarlijkse benefit report.⁹⁰ Deze 'controlemechanismen' – als we ze al zo kunnen noemen – doen een beetje denken aan de lakse en eerder theoretische controle op de VSO (zie hoger). De CVSO en de *Benefit Corporation* hebben wel een gelijkaardig geformuleerd doel gemeen, nl. de verwijzing naar het 'creëren van een positieve maatschappelijke impact'.⁹¹ Momenteel bestaat deze vennootschapsvorm in 35 Amerikaanse staten, en veel andere landen putten er ook inspiratie uit. Zo voerde **Italië** met de **Società Benefit** als één van de eerste landen in Europa een vennootschapsvorm in waarin winst nastreven en een positieve maatschappelijke impact gecombineerd werden.⁹² In tegenstelling tot de laaiend enthousiaste wetgevers, is de benefit corporation eerder onpopulair als vennootschapsvorm en komt deze dus niet zo heel veel voor.⁹³

Frankrijk heeft gelijktijdig met België in 2019 het vennootschapsrecht grondig hervormd. Men wilde meer de nadruk leggen op verantwoord ondernemen binnen het vennootschapslandschap. Dit gebeurde onder andere door de invoering van de PACTE-wet, of voluit het '*Plan d'Action pour la Croissance et la Transformation des Entreprises*'.⁹⁴ Deze wet probeert verantwoord ondernemen te stimuleren op drie manieren: de introductie van belangenpluraliteit, de uitnodiging om een *raison d'être* op te nemen in de statuten, en de invoering van de **société à mission**.⁹⁵ Er wordt hier enkel ingegaan op die laatste, en tevens meest opvallende nieuwigheid. Het label van de *société of entreprise à mission* wordt de Franse tegenhanger van de Amerikaanse *Benefit Corporation* genoemd.⁹⁶ Om hiervoor in aanmerking te komen moet een vennootschap aan vijf voorwaarden voldoen:⁹⁷

- 1° in de statuten een *raison d'être* opnemen zoals bepaald in art. 1835 van de Franse *Code Civil*;
- 2° in de statuten de maatschappelijke of milieudoelstellingen vastleggen die de vennootschap na zal streven met haar activiteiten (het gaat hier om een precieze doelstelling en geen algemene zoals in de *Benefit Corporation*);
- 3° een intern orgaan (een '*comité de mission*') oprichten, dat exclusieve bevoegdheid heeft om toezicht te houden op de uitvoering van de missie en hiervoor een jaarlijks verslag opstelt (= intern controleorgaan);⁹⁸
- 4° een bijkomende tweejaarlijkse controle door een onafhankelijke derde of de vennootschap haar maatschappelijke en milieudoelstellingen nakomt, die hiertoe ook een rapport opstelt dat bij het advies van het *comité de mission* wordt gevoegd;
- 5° het label aanvragen door een verklaring neer te leggen bij de griffie van de bevoegde rechtbank (pas nadat aan alle wettelijke voorwaarden voldaan is).

⁹⁰ M. VERHEYDEN, "Public Reporting by Benefit Corporations, Importance, Compliance and Recommendations", *Hastings Business Law Journal* 2017-2018, afl. 14, (37) 55-58.

⁹¹ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVe Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 292, nrs. 65, 74 en 295.

⁹² Wet van 28 december 2015 "sulle Società Benefit", nr. 208, *Gazzetta Uff.* 30 december 2015, nr. 302; M. DENEFF, B. VAN BAELEN, "Sociaal ondernemerschap in vergelijkend perspectief: juridische variaties van een ontluikende paradigmashift?", *TRV* 2020, afl. 7, 944, nr. 6.

⁹³ A. FRANÇOIS, M. VERHEYDEN, *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVe Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 292, nr. 65 en 295, nr. 74.

⁹⁴ Loi n° 2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises, *JORF* n° 0119 du 23 mai 2019.

⁹⁵ M. DENEFF, B. VAN BAELEN, "Sociaal ondernemerschap in vergelijkend perspectief: juridische variaties van een ontluikende paradigmashift?", *TRV* 2020, afl. 7, 945, nr. 7.

⁹⁶ A. COURET, "Les sociétés à mission", *Recueil Dalloz* 2020, n° 7, 432; M. DENEFF, B. VAN BAELEN, "Sociaal ondernemerschap in vergelijkend perspectief: juridische variaties van een ontluikende paradigmashift?", *TRV* 2020, afl. 7, 945, nr. 10; N. NOTAT, J. SENARD, *Rapport aux Ministres de la Transition écologique et solidaire, de la Justice, de l'Économie et des Finances, du Travail - L'entreprise, objet d'intérêt collectif*, 9 maart 2018, 69.

⁹⁷ Artikel L210-10 Franse Code de commerce.

⁹⁸ Artikel L210-12 Franse Code de commerce.

Deze criteria vertonen gelijkenissen met onze criteria voor de erkenning als sociale onderneming, al heeft die er wel beduidend meer. Elke belanghebbende derde of het openbaar ministerie kan zich tot de rechtbank richten indien de voorwaarden niet (meer) worden nageleefd en vragen dat deze het bestuursorgaan beveelt om de woorden “*société à mission*” te schrappen uit alle communicatie.⁹⁹ Deze *a posteriori* controlemaatregel of sanctie doet denken aan de oude controle op de VSO, met als verschil dat die procedure wel een veel zwaarder gevolg had nl. de gerechtelijke ontbinding van de vennootschap en niet ‘slechts’ de schrapping van het label. Met deze nieuwe rechtsvorm en het groter kader dat ingevoerd wordt door de PACTE-wet, geeft de Franse wetgever vennootschappen die zowel winst als maatschappelijke impact willen nastreven nu dus ook een juridisch kader.¹⁰⁰

In **Nederland** bestaat er momenteel **nog geen rechtsvorm voor sociale ondernemingen**.¹⁰¹ De meeste organisaties die wel sociaal-maatschappelijke doelen nastreven nemen de vorm aan van een BV of een stichting, soms ook van een stichting die lid is van een BV.¹⁰² Het Nederlandse kabinet (d.i. de regering) is momenteel wel bezig met de **ontwikkeling van een nieuwe rechtsvorm**, namelijk de **maatschappelijke BV of BVm**.¹⁰³ Deze zal waarschijnlijk tegen 2024 realiteit zijn.¹⁰⁴ Dit zou dus de huidige leemte in het vennootschapslandschap opvullen en eigenlijk de ‘oplossing’ die veel sociale ondernemingen momenteel hanteren regulariseren. Over hoe deze nieuwe vennootschapsvorm eruit zal zien is nog niet veel te vinden, maar gezien het gaat om een variant van een for-profit vennootschapsvorm met een specifiek (maatschappelijk) doel, kan men wel stellen dat dit toch enigszins vergelijkbaar is met de CV erkend als sociale onderneming. Het is nog niet bekend of en hoe deze kwalificatie toegekend of erkend zal worden, maar de ultieme doelstelling lijkt alvast op één lijn te liggen met onze sociale onderneming.

Onze noorderburen hebben echter ook een particuliere beweging om een soort erkenning voor sociale ondernemingen te faciliteren, namelijk het Register Sociale Ondernemingen. Dit is een initiatief van ‘Code Sociale Ondernemingen’, een organisatie die lobbyt voor een wettelijke rechtsvorm of erkenning voor sociale ondernemingen.¹⁰⁵ Deze organisatie bepaalt dus volledig onafhankelijk haar toelatingscriteria, al moeten de doelstellingen en activiteiten van een kandidaat-sociale onderneming – uiteraard – wel volledig in lijn liggen met hun eigen Code. We kunnen dus besluiten dat dit initiatief eigenlijk ‘maar’ een lobbygroep is en weinig autoriteit heeft om op juridisch vlak sociale ondernemingen te erkennen. De organisatie steunt wel het initiatief van het kabinet om de BVm te ontwikkelen.¹⁰⁶ In conclusie heeft Nederland voorlopig dus nog geen echte rechtsvorm voor een sociale onderneming, maar deze belooft er wel binnenkort aan te komen in de vorm van de BVm.

3.2 Aanbevelingen aan de wetgever op basis van dit onderzoek

3.2.1 Herformulering van art. 8:4 en 8:5 WV

Als eerste wordt de paradox van de dubbele erkenning aangekaart (zowel erkende CV als erkend als sociale onderneming; erkende CVSO). De onduidelijke en ronduit tegenstrijdige formulering van §2 van artikel 8:5 WV houdt na een korte

⁹⁹ A. COURET, “Les sociétés à mission”, *Recueil Dalloz* 2020, n° 7, 432.

¹⁰⁰ M. DENEFF, B. VAN BAELEN, “Sociaal ondernemerschap in vergelijkend perspectief: juridische variaties van een ontluikende paradigmashift?”, *TRV* 2020, afl. 7, 946, nr. 11.

¹⁰¹ KVK, CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, *Overzicht rechtsvormen*, 2022, <https://ondernemersplein.kvk.nl/overzicht-rechtsvormen/>.

¹⁰² SOCIAL ENTERPRISE, *Sociale ondernemingen: wat zijn het?*, 2022, www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen/wat-zijn-het.

¹⁰³ STARTFLEX, *Een nieuwe BV: de maatschappelijke BV (BVm) oprichten*, 2021, <https://startflex.com/bv-oprichten/maatschappelijke-bv-bvm>.

¹⁰⁴ CODE SOCIALE ONDERNEMINGEN, *Een stap op weg naar de BVm*, 2022, www.codesocialeondernemingen.nl/Over-de-Code.

¹⁰⁵ CODE SOCIALE ONDERNEMINGEN, *Toelatingscriteria Register Sociale Ondernemingen*, 2022, <https://www.codesocialeondernemingen.nl/over-het-register/toelatingscriteria>.

¹⁰⁶ CODE SOCIALE ONDERNEMINGEN, *Een stap op weg naar de BVm*, 2022, www.codesocialeondernemingen.nl/Over-de-Code.

analyse geen enkele steek. Zoals eerder uitgebreid beargumenteerd, lijkt het onmogelijk dat een CV zowel hoofdzakelijk de verrijking van haar vennoten als een positieve maatschappelijke impact op mens, milieu of samenleving nastreeft. Deze twee doelen kunnen zeer moeilijk naast elkaar bestaan omwille van hun inherente tegenstrijdigheid, en al helemaal niet allebei het 'voornaamste' doel van de vennootschap zijn. Er zou niet echt gepleit moeten worden voor een complete schrapping van §2 van art. 8:5, dat zou slechts getuigen van een oppervlakkige lezing en kennis van beide erkenningen. Deze erkenningen worden namelijk door twee aparte instanties toegekend en deze leggen de voorwaarden dus ook niet letterlijk naast elkaar; men kijkt slechts naar de voorwaarden voor de eigen erkenning. Bovendien zijn de uitgebreidere, niet expliciet in de artikelen van het WVV vermelde voorwaarden blijkbaar toch niet zo tegenstrijdig, gezien het toch af en toe voorkomt dat CV's beide erkenningen ontvangen. Toegegeven, elke instantie (NRC en minister/FOD Economie) kijkt uiteraard enkel naar de eigen criteria en dubbelcheckt de ander niet. Maar moesten een 'echte', über-coöperatieve CV en een sociale onderneming niet samen kunnen komen in één vennootschap, zouden de twee erkenningen ook niet aan dezelfde vennootschap gegeven worden, wat op dit moment dus wel het geval is. Men moet dus eigenlijk eerder streven naar een herformulering van het eerste lid van art. 8:4, het laatste lid van §1 en §2 van 8:5. Het probleem stelt zich namelijk in de exact tegengestelde verwoording van deze zinnen. Het absurde is dat deze leden helemaal geen bindende erkenningsvoorwaarden uitmaken, deze staan immers voor beide erkenningen elders bepaald nl. in de wet tot instelling van de NRC en in het KB tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden. Een herformulering hiervan zou dus niet raken aan de kern van de erkenningsvoorwaarden en tegelijk veel verwarring de wereld uit helpen.

3.2.2 Erkenning weer uitbreiden naar alle vennootschapsvormen

Na een grondige analyse van zowel de oude vennootschapsvariant van de VSO als de nieuwe erkenning als sociale onderneming voor de CV, moet men toch pleiten voor het weer uitbreiden van de erkenning als sociale onderneming naar alle vennootschapsvormen. Ook al waren de meerderheid van de VSO's vóór de invoering van het WVV inderdaad CV's, dit wil niet zeggen dat enkel CV's baat hebben bij of kandidaat zijn voor dergelijke erkenning. Men kan wel steeds het aandeel van de CV's in de poel van VSO's benadrukken, maar vergeet niet dat er aan de keerzijde steeds nog een aantal andere vennootschapsvormen zich schuilhouden. 88% CV's betekent wel nog 12% andere vennootschappen die gemotiveerd zijn en zich engageren om met hun activiteiten meer sociale impact te bewerkstelligen. De wetgever zou de erkenning net meer moeten promoten, en eender welke soort vennootschap uitnodigen, aanmoedigen en overtuigen om hier ook over na te denken en naar te streven. Bovendien kunnen kandidaat-sociale ondernemingen net afgeschrikt of tegengehouden worden door het coöperatieve gedachtegoed dat nu in de definitie van de CV verankerd is.

3.2.3 Betere promotie en gunstigere voorwaarden

Vervolgens zou enerzijds een bredere promotie van de erkenning, en anderzijds een aanpassing van de voorwaarden het succes van de erkenning ten goede komen. Zoals aangetoond door buitenlandse alternatieven is een goede promotie en bekendmaking van een rechtsvorm essentieel om hem populairder en gekender te maken. Hierin ligt niet per se een taak voor de wetgever, maar misschien eerder voor de minister en de FOD Economie weggelegd. De meest doeltreffende maatregel om vennootschappen aan te trekken tot de erkenning is echter de voorwaarden gunstiger maken. Uiteraard is het geen oplossing om plots de begrenzing op de winstuitkering volledig te gaan schrappen, om de 'kapitalistische' vennootschappen te rekruteren, dit zou de intentie van de erkenning compleet onderuit halen. Een eigen regeling of reeks voorwaarden per vennootschapsvorm zou echter eventueel wel kunnen. Zo zou men de NV bijvoorbeeld een minder strenge begrenzing kunnen opleggen, omwille van het belang van dividenduitkering in die specifieke vennootschapsvorm. De huidige, zeer strenge begrenzing is namelijk momenteel hetgeen dat de 'kapitalistische' vennootschappen het meest tegenhoudt. Als we de winstuitkering van zulke grote, kapitaalkrachtige vennootschappen ook maar een beetje kunnen terugschroeven, daarmee middelen vrijmaken voor andere doelstellingen die bijdragen tot het algemeen belang en op die manier dergelijke bedrijven mee laten denken en werken aan sociale impact, lijkt dat zeker de moeite en die kleine opoffering waard. Door dergelijke aanpassingen en versoepelingen van de voorwaarden – enkel daar waar het pertinent en mogelijk is – zouden meer 'kapitalistische' vennootschappen ook aangemoedigd worden om

voor die erkenning te gaan, al is het maar om te kunnen uitpakken met het label. Desondanks zijn ze nu wel gebonden door de voorwaarden en staan ze onder controle van de overheid om de vooropgestelde doelstellingen na te leven. Bovendien zijn de fiscale en sociale voordelen die de wetgever aan de erkenning zou kunnen koppelen absoluut nog niet benut. Dit soort gunstmaatregel zou minder dan het eerder voorgestelde raken aan de essentie van de erkenning, maar toch veel meer bekendheid en populariteit voor de sociale onderneming kunnen betekenen.

3.2.4 Niet uitbreiden naar verenigingen

Een heroverweging om de erkenning ook beschikbaar te maken voor VZW's lijkt echter niet wenselijk. Gezien de huidige, nog steeds stand houdende dichotomie in het Belgisch vennootschapsrecht tussen vennootschappen vs. verenigingen, winstuitkeringsoogmerk vs. geen winstuitkeringsoogmerk (merk op: niet langer winst vs. geen winst) lijkt dit overbodig. Niet-vennootschappen kunnen per definitie geen vermogensvoordelen voor de vennoten nastreven, zij hebben dus steeds een belangeloos doel. Dit komt zeer vaak neer op een sociaal-maatschappelijk doel, of toch een doel dat op z'n minst een gemeenschap of project dient in plaats van de loutere verrijking van enkelen. Op die manier voldoen veel VZW's dus automatisch aan de criteria voor een sociale onderneming, misschien niet per se formeel, maar toch in ieder geval ideologisch. Daarom werd het tot nu toe steeds overbodig geacht om de erkenning uit te breiden naar verenigingen, gezien zij dit meestal sowieso al zijn en de naam ook symbool is geworden voor een sociale organisatie. Het zou dus bijna afbreuk doen aan het DNA van deze groep rechtspersonen om deze erkenning door te trekken, omdat de VZW's zonder erkenning dan een deel van hun identiteit zouden verliezen. Uiteraard bestaat de sociale economie in zijn geheel uit veel meer dan enkel CV's erkend als sociale onderneming. Het grootste aandeel is zonder twijfel voor de VZW's, maar ook stichtingen en andere rechtspersonen dragen hiertoe bij. De erkenning voor één groep (nl. de vennootschappen) beschikbaar maken, doet geen afbreuk aan het feit dat de andere groep ook sociale ondernemingen kan bevatten – wat in het geval van de verenigingen absoluut het geval is. De notie dat VZW's een sociaal doel nastreven is echter veel meer ingeburgerd dan de gedachte dat ook vennootschappen dit voorop kunnen stellen. Daarom is er voor deze laatste groep een erkenning nodig, omdat dit soort vennootschappen binnen het vennootschapslandschap eerder de uitzondering dan de regel is, in tegenstelling tot VZW's. Zij dienen dus explicieter benoemd te worden, erkend en zelfs beloond te worden voor hun sociaal engagement dat absoluut niet alle vennootschappen aangaan.

Het zou echter kunnen dat men in de nabije toekomst merkt dat meer en meer VZW's zich weg van deze sociale sector bewegen. Dit is nu mogelijk dankzij de aanpassing dat verenigingen ook commerciële activiteiten mogen stellen en winst maken. In dat geval zouden verenigingen en stichtingen geen synoniem meer zijn voor sociale ondernemingen, en dan zou het nuttig zijn om de erkenning door te trekken naar de pijler van de niet-vennootschappen. Tot dat moment behouden de indieners van het amendement ter schrapping van de erkenning als SO voor VZW's hun gelijk.

3.2.5 Eenduidige formulering van de erkenningsvoorwaarden en aanvraagprocedure

Wat zeker een grote verbetering zou kunnen zijn, is alle voorwaarden te centreren op één plek. Het bleek uit het interview met mr. Holvoet dat zelfs menig jurist zich stoort aan de versnippering en omslachtige formulering van de voorwaarden. Het zou een goede zaak zijn mochten ze om te beginnen al samen in het WVV staan, in plaats van uitgespreid over een artikel uit het wetboek en meerdere ellenlange artikelen uit het KB. Bovendien moet men eigenlijk, om alle nodige informatie omtrent de erkenning als sociale onderneming te verzamelen, ook nog een tweede KB (betreffende het vermoeden tot erkenning) en een MB (lijst van vennootschappen vermoed erkend te zijn) raadplegen. Dit is beslist te ingewikkeld voor leken, en bezorgd zelfs 'ingewijden' last om een helder overzicht te behouden. Daarbij komt ook nog eens het archaïsch, uitvoerig beschrijvend taalgebruik dat helaas eigen blijkt te zijn aan alle Belgische wetgeving. Men heeft reeds een poging gedaan om de voorwaarden duidelijker te maken dan bij de VSO, maar de omschrijving is nog steeds niet helder en rechtlijnig genoeg. Een relatief simpele oplossing zou kunnen zijn dat men de voorwaarden en alle randinformatie simpeler formuleert op een daartoe bestemde pagina op de website van de FOD Economie. Dit zou nu reeds mogelijk zijn, ook zonder de eventuele wetswijziging die nodig is ter verduidelijking, ontdebbling en centralisatie van de voorwaarden. Een samenvattende lijst van voorwaarden (waar de dubbele gelukkig al zijn uitgehaald) en een kort

overzicht van de aanvraagprocedure zijn reeds beschikbaar op de website van de FOD, maar deze is absoluut niet gebruiksvriendelijk of begrijpelijk voor leken omwille van het juridische taalgebruik en de verwijzingen naar wetten en KB's. Een volledig stappenplan dat makkelijk te begrijpen is voor niet-juristen, waar geen nieuwe zaken toegevoegd worden t.o.v. het wetboek maar waar ook niets wordt weggelaten, zou de makkelijkste en grootste verbetering zijn die mogelijk is op vlak van begrijpelijkheid. Dit zou concreet toegespitst moeten zijn op de aanvraagprocedure bij de FOD, en zo de erkenning zo laagdrempelig mogelijk maken. Op deze manier zou het mogelijk moeten zijn voor leken die hun vennootschap willen laten erkennen, om dit volledig zelf te doen zonder de hulp van een juridisch expert in te roepen. Dit geldt althans voor de loutere aanvraag (formulier vinden, invullen, documenten bijvoegen), de statutenwijziging die de erkenning vereist moet uiteraard op zijn minst door een notaris begeleid worden.

Het onderdeel van de erkenning die het minst duidelijk is en het meeste moeite vraagt om te doorgronden is zonder twijfel het wettelijk vermoeden van erkenning bij VSO's. De gevallen waarin de minister dit kan toepassen zijn zeer omslachtig geformuleerd in het KB (betreffende het vermoeden van erkenning). Men dient bovendien opnieuw vier verschillende bronnen te raadplegen, bovenop het WVV en het KB tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden, nl. de wet tot invoering van het WVV (art. 42, lid 4), het KB betreffende het vermoeden, het KB tot vaststelling van de erkenningsvoorwaarden en het MB houdende de lijst van vennootschappen die vermoed worden erkend te zijn. Alle informatie uit deze vier bronnen zou aansluitend bij het vorige voorstel kort en duidelijk moeten opgelijst worden op de website van de FOD Economie. Indien deze belangrijke informatie niet tot bij de VSO's in kwestie komt, zullen er veel sociale ondernemingen verloren gaan die volgens deze voorwaarden wel gewoon een CVSO kunnen worden, maar niet weten dat en/of hoe ze zich eventueel moeten omzetten. Het zou dus zeer nuttig zijn voor de voortzetting van het label dat deze informatie mee bij de rest van de duiding voor leken omtrent erkenningsvoorwaarde en aanvraagprocedure vermeld wordt, alsook dat de FOD deze beter promoot.

3.2.6 Terechte aanpassingen die men moet behouden

Ten slotte zullen enkele nieuwigheden van het WVV benoemd worden die absoluut geslaagd zijn, een verbetering uitmaken ten opzichte van de VSO en dus zeker behouden mogen worden naar de toekomst toe. Hierbij zal vaak gerefereerd worden naar zaken die eerder al bij de vergelijking van de twee regimes uitgebreid besproken werden, dus het is aan te raden de vergelijkende tabel erbij te nemen ter verduidelijking. Als eerste is de expliciete formulering van het hoofdzakelijk doel absoluut een verbetering. Dit maakt de bedoeling van de kwalificatie veel concreter, en de formulering is breder dan het vroegere 'sociaal oogmerk'. Vervolgens zijn enkele voorwaarden nu helderder verwoord dan in het W.Venn. Een pluspunt van het vorige wetboek was echter wel dat alle voorwaarden op één plek terug te vinden waren, in een mooi lijstje dat slechts één artikel besloeg. Tegenover het oude regime is de afschaffing van de strengere grens van gelijktrekking van de stemmen (reeds op 5% indien een vennoot in dienst van de vennootschap is) dan weer een goede zaak, deze extra gelijktrekking bovenop die van 10% was te streng. Ook de schrapping van de verplichte personeelsparticipatie verdient lof, dit hield namelijk bepaalde vennootschappen tegen om de erkenning aan te vragen. Daartegenover moet wel vastgesteld worden dat deze voorwaarde inderdaad wel wat overbodig was geworden omdat de sociale onderneming nu sowieso een CV is. Hierin is namelijk reeds een zekere graad van verplichte participatie aanwezig. De vraag stelt zich dan of deze voorwaarde terug in het leven dient geroepen te worden indien men de erkenning zou uitbreiden naar alle vennootschapsvormen. En als laatste, zoals reeds uitgebreid beargumenteerd werd, zorgt de nieuwe voorafgaande filtering door de aanvraagprocedure in combinatie met de mogelijkheden tot controle achteraf voor een 'sterker merk' dan de VSO en voor meer vertrouwen en legitimiteit in het label.

CONCLUSIE

De vraag die we ons aan het begin stelden – is de hervorming van VSO naar CVSO door het WVV geslaagd? – blijkt moeilijk eenduidig te beantwoorden. Enerzijds zijn er zeker elementen die als verbeteringen beschouwd kunnen worden, terwijl andere zaken blijkbaar vroeger toch beter waren. Laat ons om een genuanceerd antwoord te kunnen formuleren eerst eens bekijken wat er uit onderdeel te leren valt.

Eerst kwam uitgebreide bespreking van de VSO en de CVSO aan bod, elk met een schets van het wetgevend kader, de voorwaarden voor de kwalificatie en de relevante rechtsleer, en nadien een vergelijking. Uit de uiteenzetting van de VSO onthouden we vooral de volgende voorwaarden/kenmerken:

- Mogelijk voor alle vennootschapsvormen met rechtspersoonlijkheid;
- Sociaal oogmerk met overeenstemmende winstbestedingsmethode;
- Geen of beperkt vermogensvoordeel voor de vennoten, met een maximum winstuitkering van 6% van het gestorte aandeel;
- Een gelijktrekking van het gewicht van de stemmen verbonden aan aandelen vanaf 10% (5% indien een venoot in dienst van de vennootschap was);
- Jaarlijks bijzonder verslag inzake toezicht en uitgaven;
- Verplichte mogelijkheid tot personeelsparticipatie in de vennootschap;
- Vermogen na vereffening kreeg bestemming zo nauw mogelijk aansluitend bij het sociaal oogmerk;
- Enkel gerechtelijke ontbinding mogelijk als controle/sanctiemechanisme (eerder theoretisch).

Anderzijds werden ook enkele opinies uit de rechtsleer omtrent de VSO besproken. De twee stromingen waren die voor en tegen de afschaffing van de kwalificatie als VSO. Minister Koen Geens (die destijds bezig was aan de hervorming van het vennootschaps- en verenigingsrecht met het WVV) verdedigde het afschaffingskamp, vooral omwille van de klassieke dichotomie die (toen nog) bestond tussen vennootschappen (*for profit*) en verenigingen (*non-profit*). De VSO liet zich namelijk niet echt schikken in dat systeem. Daarbij haalde men ook nog het kleine aantal VSO's aan om te bepleiten dat deze vennootschapsvariant overbodig was en aldus naar de prullenbak moest verwezen worden. Het andere kamp, voor het behoud van de VSO, vond dat het kleine aantal eerder te wijten was aan de te strenge wetgeving, door o.a. de verplichte werknemersparticipatie. Men argumenteerde bovendien dat kwantiteit niet gelijk staat aan kwaliteit, en dat het kleine aantal VSO's niet hoefde te betekenen dat het een slechte rechtsvorm was die geen bestaansrecht had. Bijkomend vond deze groep dat het argument van 'niet binnen de strikte tweedeling passen' niet toereikend. De grootste vrees van dit kamp was dat elke mogelijkheid tot een sociale vennootschapsvorm zou verdwijnen met de afschaffing van de VSO – dit bleek dus onterecht te zijn.

De naam 'vennootschap met sociaal oogmerk' werd dan wel afgevoerd, dit betekende niet dat het systeem van de kwalificatie voor sociale ondernemingen volledig verdween. Gezien het grootste deel van de VSO's bestond uit CV's, werd het label nu enkel voor deze vennootschapsvorm voorbehouden. De voorwaarden voor de erkenning werden ook herschreven, hier en daar met een lichte aanpassing of verduidelijking, en er werd een controle en sanctiemechanisme ingevoerd, wat dus eerder niet bestond. Globaal gezien was de oprichting van de CV erkend als SO dus slechts een verderzetting van het vorige regime.

De bespreking van de CVSO begint met een ruimere schets van het WVV, de plaats van de CV(SO) hierin en de verhouding ten opzichte van andere vennootschapsvormen en erkenningen. Daarna volgen de belangrijkste voorwaarden/kenmerken van de CVSO:

- Enkel mogelijk voor de CV;
- Hoofdzakelijk doel: in het algemeen belang een positieve maatschappelijke impact op mens, milieu of samenleving;
- Voorwerp ten dienste van het hoofdzakelijk doel;

- Bedrag dividend wordt pas bepaald na bestemming middelen ter verwezenlijking van het voorwerp;
- Geen andere vermogensvoordelen voor aandeelhouders dan een winstuitkering van maximum 6% van het gestorte aandeel;
- Een gelijktrekking van het gewicht van de stemmen verbonden aan aandelen vanaf 10%;
- Jaarlijks bijzonder verslag inzake toezicht, activiteiten en middelen ter verwezenlijking van het voorwerp, en uittreding van vennoten;
- Bij uittreding ontvangt aandeelhouder slechts nominale waarde van de werkelijke inbreng;
- Onbezoldigd mandaat van bestuurders (tenzij anders bepaald door AV);
- Vermogen na vereffening kreeg bestemming zo nauw mogelijk aansluitend bij het voorwerp;
- Aanvraagprocedure (indienen formulier, bewijs van oprichting, statuten, intern reglement, notulen laatste AV) bij FOD Economie, toekenning door minister van Economie bij MB;
- Controlemechanisme: voorafgaand door aanvraagprocedure + na erkenning d.m.v. regelmatige check van bijzonder verslag en opvraag extra informatie door FOD;
- Sanctie: intrekking van de erkenning (opnieuw door minister bij MB).

Er geldt bovendien een wettelijk vermoeden dat VSO's voldoen aan de voorwaarden voor de erkenning als SO.

Er werd verder nog even kort ingegaan op de reden waarom dergelijke erkenning niet bestaat voor VZW's, namelijk dat zij per definitie een belangeloos doel nastreven en zo dus *de facto* beschouwd worden als sociale ondernemingen.

De hervorming door het WVV houdt aldus enkele schrappingen, maar vooral een groter aantal toevoegingen en verduidelijkingen in. De belangrijkste zaken die weggelaten werden in het nieuwe wetboek zijn, zoals te lezen valt, de mogelijkheid voor alle vennootschapsvormen om het label te krijgen (nu beperkt tot enkel de CV), de gelijktrekking van de stemmen vanaf 5%, de verplichte werknemersparticipatie en de gerechtelijke ontbinding als enige controle/sanctiemiddel. De meeste van deze afschaffingen worden als een goede zaak beschouwd, met uitzondering van de eerste. De nieuwigheden zijn dan weer de specificering van het hoofdzakelijk doel, de uitbreiding van het bijzonder verslag, de beperking van de terugbetaling van de aandeelhouder tot zijn inbreng, het in beginsel onbezoldigd mandaat van de bestuurders, de aanvraagprocedure en expliciete toekenning van het label, en de uitbreiding van controle- en sanctiemaatregelen. Ook deze aanpassingen worden als een wenselijke evolutie gezien, en dan vooral de laatste twee betekenen een grote verbetering op vlak van legitimiteit. Het overige bleef over de grote lijnen hetzelfde, met hier en daar een herformulering of verduidelijking in de tekst.

Met dit eerste hoofdstuk werd de eerste deelvraag - hoe zien het vroegere en het huidige systeem eruit en wat zijn de verschillen? – beantwoordt.

In het tweede hoofdstuk wordt de praktische toepassing van de CVSO en daarmee de tweede deelvraag behandeld. Dit eerst aan de hand van wat cijfermateriaal en enkele voorbeelden – waaruit bleek dat de absolute meerderheid van de vennootschappen zich nog moet omzetten of op zijn minst de nodige statutenwijzigingen moet verrichten om conform het WVV te worden tegen 2024 – en daarna door een interview met advocate Xanne Holvoet, die ervaring heeft in het begeleiden van CV's die erkend willen worden als SO. Hierin werden een aantal eerdere beschouwingen bevestigd, alsook enkele nieuwe opvattingen toegevoegd, zoals ideeën voor verbeteringen van het systeem.

Het derde hoofdstuk bracht een antwoord op deelvraag nummer drie: wat zijn mogelijke alternatieven en suggesties om het systeem te verbeteren? Dat werd gedaan door langs de ene kant te kijken naar welke vennootschapsvormen er in het buitenland bestaan die een (bijkomend) sociaal doel toelaten naast het winstoogmerk. Daaruit werd duidelijk dat andere landen ook stapjes zetten richting een hybride, sociale vennootschapsvorm, al ziet die er overal wat anders uit en worden andere accenten gelegd. Bij de meeste was er toch wel één of meerdere gelijkenis(en) te vinden met onze (C)VSO. Als laatste werden op basis van al het voorgaande onderzoek een zestal aanbevelingen voor de wetgever neergeschreven met het oog op verbeteringen voor de toekomst. Meer bepaald waren dit:

- Een herformulering van art. 8:4 en 8:5 van het WVV omwille van de verwarrende verhouding tussen de erkende CV en de CV erkend als SO;
- De uitbreiding van de erkenning naar alle vennootschapsvormen;
- Een oproep voor meer promotie van de erkenning (door de minister/FOD Economie) en gunstigere of beter afgestemde voorwaarden op de praktijk;
- Een bevestiging van het beperken van de erkenning tot vennootschappen (gezien overbodig voor VZW's);
- Een eenduidige formulering en terbeschikkingstelling van de erkenningsvoorwaarden en aanvraagprocedure aan alle vennootschappen die er baat bij kunnen hebben;
- Een benoeming van de geslaagde toevoegingen die in de toekomst behouden moeten blijven.

Dit vormde zowat het sluitstuk van de scriptie, gezien alle eerdere beschouwingen hierin gebundeld werden en constructief bijdroegen aan de beoordeling en mogelijke verbetering van het systeem.

Een antwoord op onze hoofdvraag formuleren vraagt dus nuancering, maar is zeker niet onmogelijk. Zowel het regime van de VSO als dat van de CVSO had zijn sterke en zwakke punten. Over het algemeen kunnen we wel stellen dat we er nu met de CVSO beter voor staan dan vroeger, gelet op de combinatie van goede toevoegingen, terechte schrappingen en het behouden van de kernelementen. Toch is het geen gemakkelijke afweging; de beperking van de erkenning tot de CV valt te betreuren. Anderzijds gaat het momenteel om slechts een klein 'verlies' qua aantal vennootschappen die het sociale label kwijt zijn; de meeste VSO's waren toch al CV, en andere vennootschapsvormen die zich nog niet omgezet/WVV-conform hebben gemaakt behouden nog tot eind 2023 hun kwalificatie op basis van het wettelijk vermoeden. Nadien zal er wel een onherroepelijke daling in het aantal plaatsvinden, aangezien veel vennootschappen niet weten dat ze zich moeten omzetten in een CV om de erkenning te behouden en anderen hun statuten misschien niet op tijd conform aan de nieuwe (strengere) voorwaarden zullen maken. De terugkeer naar een erkenning mogelijk voor alle vennootschapsvormen zou daarom toch overwogen moeten worden. De belangrijkste aanbevelingen die nog even benadrukt moeten worden, zijn eigenlijk niet eens strikt gericht op de wetgeving zelf. Het gaat namelijk om een betere promotie van de erkenning naar het grote publiek toe. Daarbij hoort algemene bewustmaking van het bestaan ervan, het beter beschikbaar en leesbaar maken van de nodige informatie (voorwaarden – aanvraagprocedure – wettelijk vermoeden en omzettingsverplichtingen), en het openstaan voor de hervorming van sommige voorwaarden en gelinkte voordelen om meer vennootschappen aan te trekken. Door van de 'erkenning als sociale onderneming' een sterk merk te maken, dat gekend en gewaardeerd wordt, waar ondernemingen naar streven en zich voor engageren, zou men veel meer sociaal-maatschappelijk bewustzijn creëren binnen de vennootschapswereld, en daarmee verantwoord en duurzaam ondernemen stimuleren, aanmoedigen en belonen.

In conclusie is de hervorming van de VSO naar de CVSO door het WVV dus reeds voor een deel geslaagd, door verbeteringen ten opzichte van het vorige systeem, maar het kan nog altijd beter. De wetgever moet er steeds voor openstaan om het systeem beter te maken dan het al was, en dat is ook hier het geval. Het huidige regime is al een verbetering tegenover het vorige, maar er zijn nog een aantal verbeteringen in te voeren met het oog op een betere, socialere toekomst voor het ondernemerschap.

BRONNENLIJST

WETGEVING

Wet van 20 juli 1955 houdende de instelling van een Nationale Raad voor Coöperatie, *BS* 10 augustus 1955

Wet van 7 mei 1999 houdende het wetboek van vennootschappen, *BS* 6 augustus 1999.

Wetboek van vennootschappen, *BS* 6 augustus 1999

Wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *BS* 4 april 2019

Wetboek van vennootschappen en verenigingen, *BS* 4 april 2019

Vlaams Decreet van 15 juli 1997 houdende de Vlaamse Wooncode, *BS* 19 augustus 1997

Vlaams Decreet van 30 april 2009 betreffende de organisatie en financiering van het wetenschaps- en innovatiebeleid, *BS* 6 juli 2009

Waals Decreet van 20 oktober 2016 betreffende de erkenning van de initiatieven van sociale economie en de erkenning en de subsidiëring van de inschakelingsbedrijven, *BS* 7 november 2016.

KB van 8 januari 1962 tot vaststelling van de voorwaarden tot erkenning van de groeperingen van coöperatieve vennootschappen en van de coöperatieve vennootschappen, *BS* 19 januari 1962

KB van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

KB van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, lid 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en tot vaststelling van verschillende bepalingen betreffende het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, *BS* 11 juli 2019.

MB van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming, *BS* 4 september 2019.

MB van 1 februari 2022 tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming en tot schrapping van deze vennootschap uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming.

Wetsvoorstel tot wijziging van het Wetboek van Vennootschappen en tot instelling van een normen- en waardenkader voor coöperatieve vennootschappen, *Parl.St.* Kamer 2014-15, nr. 54-0125/001

Voorontwerp van wet tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/001.

Wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/002.

Amendementen op het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer, nr. 54-3119/004.

Amendementen op het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/008.

Verslag van de eerste lezing van het wetsontwerp tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2017-18, nr. 54-3119/011.

RECHTSLEER

- BENOIT-MOURY, A., "De quelques modifications fondamentales apportées au droit des sociétés" in BRAECKMANS, H., WYMEERSCH, E., *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 1-34.
- COECKELBERGH, D., BOSSCHAERT, M., JACOBS, L., *Praktijkboek De Vennootschap met sociaal oogmerk. Twee decennia vso, theorie en praktijk (1995-2015)*, Mechelen, Wolters Kluwer, 2016, 420 p.
- COIPEL, M., "Les sociétés à finalité sociale: innovation, révolution ou illusion" in X, *ASBL et société à finalité sociale. Quelques aspects juridiques et économiques*, Brussel, Mys&Breesch, 1996, 49-59.
- CULOT, H., TISSOT, N., "Le cadre juridique de la société coopérative et les perspectives d'avenir" in DELCORDE, J. (ed.), *La société coopérative: nouvelles évolutions*, Brussel, Larcier, 2018, 11-46.
- DENEFF, M., *Economische activiteiten van vzw en stichting. Juridische doorlichting van hun relatie met concurrenten, schuldeisers en begunstigde doelgroep* in *Rechtspersonen- en Vennootschapsrecht Jan Ronse Instituut - K.U.Leuven nr. 17*, Kalmthout, Biblo, 2004, 607 p.
- DENEFF, M., "Situering en algemene kenmerken van de vzw - Algemeen" in DENEFF, M. (ed.), *De vzw*, Brugge, die Keure, 2015, 1-14.
- DENEFF, M., VAN BAELEN, B., "Sociaal ondernemerschap in vergelijkend perspectief: juridische variaties van een ontluikende paradigmashift?", *TRV* 2020, afl. 7, 942-956.
- D'HERDE, M., "*Apologie voor een miskende vennootschap*": *In welke mate is een afzonderlijk statuut voor de Belgische social enterprise daadwerkelijk nodig, en is de vennootschap met sociaal oogmerk voldoende aangepast?*, onuitg. masterproef rechten KU Leuven, 141 p. (verkorte versie intussen gepubliceerd: D'HERDE, M., "Van VSO naar CV erkend als SO: geslaagde restyling, of doorgeslagen striptease?", *TRV* 2018, afl. 8, 817-836).
- ERNST, P., "De vennootschap met een sociaal oogmerk" in BRAECKMANS, H., WYMEERSCH, E., *Het gewijzigde vennootschapsrecht 1995*, Antwerpen, Maklu, 1996, 35-70.
- ERNST, P., "Het nieuwe vennootschapslandschap" in VPG (ed.), *De nieuwe vennootschapswet - VPG studiedag 2018*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 1-49.
- FORIERS, P.-A., FRANÇOIS, A., "Een nieuwe kijk op enkele klassieke dichotomieën in het vennootschapsrecht" in BRAECKMANS, H. (ed.) e.a., *La modernisation du droit des sociétés/De modernisering van het vennootschapsrecht*, Brussel, Larcier, 2014, 27-64.
- FRANÇOIS, A., "Editoriaal: Op naar een BBC ('Belgische Benefit Corporation')", *TRV* 2019, afl. 7, 683-684.
- FRANÇOIS, A., VERHEYDEN, M., *De VSO is dood, lang leve de SO! Over de erkende CV(SO) en de CV erkend als SO in XLIVE Postuniversitaire cyclus Willy Delva 2017-18. Het nieuwe ondernemingsrecht*, Mechelen, Kluwer, 2019, 248-311.
- FRANÇOIS, A., VERHEYDEN, M., "Onerkend is onbemind. Over de erkende vennootschappen in het Wetboek van Vennootschappen en Verenigingen" in VPG (ed.), *De nieuwe vennootschapswet - VPG studiedag 2018*, Mechelen, Wolters Kluwer Belgium, 2018, 141-188.
- GEENS, K., "Een nieuw wetboek van vennootschappen en verenigingen: lean and mean, fit and proper" in JAN RONSE INSTITUUT (ed.), *Quid leges sine cogitatione? Enkele reflecties over het vennootschapsrecht aangeboden aan Jean-Marie Nelissen Grade*, Herentals, Biblo, 2011, 74-102.
- SIMONART, V., « Double agrément des sociétés coopératives », *TRV* 2022, 59-61.

VAN GERVEN, D., "De coöperatieve vennootschap, de erkende vennootschappen, de feitelijke vereniging, de VZW, de IVZW en de stichtingen", *TBH* 2018, afl. 9, 1067-1086.

VAN GERVEN, D., "Een poging tot omschrijving van de bestanddelen van de vereniging en de vennootschap" in *Mélanges Philippe Gérard*, Brussel, Bruylant, 2002, 249-272.

VAN GERVEN, D., *Handboek vennootschappen. Algemeen deel*, Gent, Larcier, 2016, 1300 p.

VERHEYDEN, M., "Het uitgebreid CV van de 'eigenlijke CV': praktische aandachtspunten in het licht van de internationale coöperatieve beginselen en de verschillen met de BV", *Not.Fisc.M.* 2021, afl. 6-8, 182-204.

WYMEERSCH, E., "Rondgang langs enkele vennootschapsrechtelijke ontwikkelingen over de periode 1964-2000", *TPR* 2001, afl. 1, 413-430.

BUITENLANDSE BRONNEN

- Verenigd Koninkrijk

Art. 17 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

Art. 23 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

Art. 26 e.v. Community Interest Company Regulations 2005.

Part 5B of Income Tax Code 2007.

LLOYD, S., "Transcript: creating the CIC", *Vermont Law Review* 2010, volume 35, 31-43.

- Verenigde Staten

ESPOSITIO, R., "The Social Enterprise Revolution in Corporate Law: A Primer on Emerging Corporate Entities in Europe and the United States and the Case for the Benefit Corporation", *William & Mary Business Law Review* 2013, volume 2, 639-714.

REISER, D.B., "Governing and Financing Blended Enterprise", *Chicago-Kent Law Review* 2010, volume 85, 619-656.

VERHEYDEN, M., "Public Reporting by Benefit Corporations, Importance, Compliance and Recommendations", *Hastings Business Law Journal* 2017-2018, volume 14:1, 37-106.

- Italië

Wet van 28 december 2015 "sulle Società Benefit" nr. 208, *Gazzetta Uff.* 30 december 2015, nr. 302.

- Frankrijk

Artikel L210-10 Franse Code de commerce.

Artikel L210-12 Franse Code de commerce.

Loi n° 2019-486 du 22 mai 2019 relative à la croissance et la transformation des entreprises, *JORF* n° 0119 du 23 mai 2019.

COURET, A., "Les sociétés à mission", *Recueil Dalloz* 2020, n° 7, 432.

NOTAT, N., SENARD, J., *Rapport aux Ministres de la Transition écologique et solidaire, de la Justice, de l'Économie et des Finances, du Travail - L'entreprise, objet d'intérêt collectif*, 9 maart 2018, 123 p.

ONLINEBRONNEN

ACADÉMIE DES ENTREPRENEURS SOCIAUX, *Baromètre des entreprises sociales en Belgique*, 2018, http://www.ces.uliege.be/wp-content/uploads/2017/12/Barome%CC%80tre2016AES_PUBLI.pdf.

ASTER, *ASTER cv erkend als sociale onderneming*, 2021, <https://aster.prezly.com/aster-cv-erkend-als-sociale-onderneming>.

CODE SOCIALE ONDERNEMINGEN, *Een stap op weg naar de BVm*, 2022, www.codesocialeondernemingen.nl/Over-de-Code.

CODE SOCIALE ONDERNEMINGEN, *Toelatingscriteria Register Sociale Ondernemingen*, 2022, <https://www.codesocialeondernemingen.nl/over-het-register/toelatingscriteria>.

COLLECTIEF GOED, *Bouwen aan wonen voor iedereen*, 2020, <http://collectiefgoed.be/>.

DE BROEIKAS, *Coöperatief*, 2022, <https://www.debroeikas.be/cooperatief/>.

DENEF, M., *Is er toekomst voor een VSO-statuut? Ja: sociaal ondernemerschap Passwerk illustreert het!*, 2016, <https://www.linkedin.com/pulse/er-toekomst-voor-een-vso-statuut-ja-sociaal-passwerk-het-denef/?trk=mp-author-card>.

DUFAYS, F., MERTENS, S., *Belgian Cooperative Monitor 2017*, 2017, <https://www.cera.coop/nl/cooperaties/info-en-onderzoek/belgian-cooperative-monitor>.

ELECOO, *Publicaties*, 2021, <https://www.elecoo.be/info-1/publicaties>.

FEBECOOP, *Hervorming van het Belgisch Wetboek van Vennootschappen: Coöperaties verdienen een eigen wetboek*, 2017, <https://febecoop.be/wp-content/uploads/2017/10/Standpunt-wetboek-van-vennootschappen-1.pdf>.

FOD Economie, *Erkenning als sociale onderneming*, 2019, <https://economie.fgov.be/nl/themas/ondernemingen/een-onderneming-oprichten/belangrijkste-stappen-om-een/vennootschapsvormen/cooperatieve-vennootschappen/erkenning-als-sociale>.

HUYBRECHTS, B., "Social Enterprise in Belgium: A Diversity of Roots, Models and Fields", *Icsem Working Papers no. 27*, 2016, https://www.researchgate.net/publication/304460673_Social_Enterprise_in_Belgium_a_Diversity_of_Roots_Models_and_Fields_In_the_context_of_the_International_Comparative_Social_Enterprise_Models_ICSEM_project.

INCOFIN, *About us*, 2022, <https://incofin.com/about-us/>.

KLIMAAN, *Wie zijn we?*, 2019, <https://coop.klimaan.be/klimaan/>.

KVK, CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK, *Overzicht rechtsvormen*, 2022, <https://ondernemersplein.kvk.nl/overzicht-rechtsvormen/>.

MIRTO, *Over Mirto*, 2021, <https://www.mirto.be/over-mirto>.

REGULATOR OF COMMUNICATY INTEREST COMPANIES, *Annual Report 2016-2017*, 2017, <https://www.gov.uk/government/publications/cic-regulator-annual-report-2016-to-2017>.

REWIND, *REWIND: (LAND)BOUWEN MET EN VOOR EX-GEDETINEERDEN*, 2022, <https://rewindvlaanderen.weebly.com/home.html>.

SCWITCH, *Over SCWITCH*, 2022, <https://scwitch.be/over-scwitch/>.

SOCIAL ENTERPRISE, *Sociale ondernemingen: wat zijn het?*, 2022, www.social-enterprise.nl/over-sociaal-ondernemen/wat-zijn-het.

STAESSENS, M., DUFAYS, F., BILLIET, A., *Belgian Cooperative Monitor 2021*, 2021, <https://www.cera.coop/nl/cooperaties/info-en-onderzoek/belgian-cooperative-monitor>.

STARTFLEX, *Een nieuwe BV: de maatschappelijke BV (Bvm) oprichten*, 2021, <https://startflex.com/bv-oprichten/maatschappelijke-bv-bvm>.

VAN OPSTAL, W., *Coöperaties in België, Profielschets 2005-2010*, 2012, [https://cdn.nimbu.io/s/hcjwsxq/assets/Profielschets in Belgie.pdf](https://cdn.nimbu.io/s/hcjwsxq/assets/Profielschets_in_Belgie.pdf).

ANDERE BRONNEN

Interview met mr. Xanne Holvoet (Impact advocaten) d.d. 2 juni 2022.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Aanvraagformulier FOD Economie tot erkenning als sociale onderneming

Bijlage 2: MB van 1 februari 2022 tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming en tot schrapping van deze vennootschap uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming, *BS* 22 februari 2022.

Bijlage 3.

AANVRAAG TOT ERKENNING VAN EEN SOCIALE ONDERNEMING
In te vullen door de coöperatieve vennootschap

Een exemplaar te richten aan:

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie
Algemene Directie Economische Reglementering
Dienst Boekhoudrecht - Audit – Coöperaties
City Atrium C
Vooruitgangstraat 50
1210 Brussel
E-mail: AUC@economie.fgov.be

1° Gegevens van de coöperatieve vennootschap

Benaming:	
Ondernemingsnummer:	
Zetel:	
Telefoon:	
E-mail:	
Website (URL):	

2° Contactpersoon

Naam en voornaam:	
Positie binnen de onderneming:	

3° Eventuele aansluiting bij een groepering

Benaming van de groepering:	
Ondernemingsnummer:	

4° Bijlagen

Het aanvraagformulier moet vergezeld zijn van de volgende documenten:

- Een bewijs van de oprichting van de vennootschap in het land waar de coöperatieve vennootschap werd opgericht.
- Een exemplaar van de gecoördineerde statuten van de coöperatieve vennootschap.
- Indien de coöperatieve vennootschap een intern reglement heeft, een exemplaar ervan.
- De notulen van de laatste algemene vergadering van de coöperatieve vennootschap.

Opgemaakt te, op
(handtekening)

Bijlage 2: MB van 1 februari 2022 tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming en tot schrapping van deze vennootschap uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming, *BS* 22 februari 2022.

FEDERALE OVERHEIDSDIENST ECONOMIE, K.M.O., MIDDENSTAND EN ENERGIE

1 FEBRUARI 2022. - Ministerieel besluit tot erkenning van een vennootschap als sociale onderneming en tot schrapping van deze vennootschap uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming

De Minister van Economie,

Gelet op het Wetboek van vennootschappen en verenigingen, artikel 8:5;

Gelet op het koninklijk besluit van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, artikel 6, § 1;

Gelet op het koninklijk besluit van 28 juni 2019 tot uitvoering van artikel 42, § 4, van de wet van 23 maart 2019 tot invoering van het Wetboek van vennootschappen en verenigingen en houdende diverse bepalingen inzake het vermoeden van erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming, de artikelen 3, § 1, 1°, en 4;

Overwegende dat de vennootschap OAK TREE PROJECTS opgenomen is in de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming;

Overwegende het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming,

Besluit :

Artikel 1. Wordt erkend als sociale onderneming voor onbepaalde duur, met ingang van 1 februari 2022, de volgende vennootschap:

OAK TREE CARE CV

Ondernemingsnummer: 0678.835.890

Art. 2. De erkenning vermeld in het artikel 1 blijft geldig voor zover de bedoelde vennootschap niet het voorwerp is van een intrekking van de erkenning als sociale onderneming overeenkomstig het artikel 9 van het koninklijk besluit van 28 juni 2019 tot vaststelling van de voorwaarden van de erkenning als landbouwonderneming en als sociale onderneming.

Art. 3. De vennootschap vermeld in het artikel 1 wordt, met ingang van 1 februari 2022, geschrapt uit de lijst van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming bedoeld in bijlage 1 van het ministerieel besluit van 27 augustus 2019 houdende de lijsten van vennootschappen die worden vermoed erkend te zijn als sociale onderneming of als landbouwonderneming.

Brussel, 1 februari 2022.

P.-Y. DERMAGNE